

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання
(повна назва інституту/факультету)

Кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування
(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Олександра КАРІНЦЕВА
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

(бакалавр / магістр)

зі спеціальності 051 Економіка,
(код та назва)

освітньо-професійної програми Економіка і бізнес
(освітньо-професійної / освітньо-наукової) (назва програми)

на тему: Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності

Здобувача(ки) групи Едн-01с Харченко Анни Владиславівни
(шифр групи)
(прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Анна ХАРЧЕНКО
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник Доцент, к.е.н., доцент, Євген КОВАЛЕНКО _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

Суми – 2024

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри економіки,
підприємництва
та бізнес-адміністрування
_____ Олександра КАРІНЦЕВА
«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
до кваліфікаційної роботи
для здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

Студента(ки) групи Едн-01с, 4 курсу ЦЗДВН
(найменування інституту)

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Харченко Анна Владиславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності

Затверджена наказом по СумДУ № _____ від «__» _____ 20__ р.

Термін подання здобувачем вищої освіти завершеної кваліфікаційної роботи: до «__» _____ 20__ р.

Вихідні дані до роботи: процес управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності

Зміст основної частини кваліфікаційної роботи (перелік питань, що підлягають розробленню): дослідити теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства; проаналізувати фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності; розробити напрями зміцнення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності

Перелік ілюстрацій (мають бути представлені під час захисту):

основні ознаки фінансової стійкості підприємства; чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства; обсяги реалізації українського виробництва шпалер, тис. тон; обсяги реалізації українського виробництва шпалер, млрд. грн.; динаміка середніх цін на шпалери, грн/тонна; виробництво шпалер в розрізі регіонів у 2021 р., %; виробництво шпалер в розрізі основних виробників у 2021 р., %; динаміка експорту українських шпалер за 2018-2021 роки; динаміка зміни основних показників АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.; склад, структура та динаміка пасивів АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.; ліквідність балансу АТ «Слов'янські шпалери — КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Дата видачі завдання: « _____ » _____ 20 ____ р.

Керівник кваліфікаційної роботи: доцент, Євген КОВАЛЕНКО
(вч. звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Завдання прийняв(ла) до виконання: « ____ » _____ 20 ____ р. _____
підпис студента(ки)

Примітки:

1. Це завдання є складовою кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня та розміщується після її титульного аркушу.
2. Після складання завдання, студент має ознайомитися із:
 - календарним графіком підготовки кваліфікаційної роботи із зазначеними строками виконання окремих етапів;
 - порядком перевірки кваліфікаційної роботи на наявність ознак академічного плагіату;
 - критеріями оцінювання та вимогами до кваліфікаційної роботи.

Анотація

Кваліфікаційна робота магістра містить 86 сторінок тексту; 3 розділи; 15 таблиць; 10 рисунків; список використаної літератури з 88 джерел.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності на прикладі АТ «Слов'янські шпалери – КФТП».

Відповідно до поставленої мети були вирішені такі задачі:

- проведено аналіз теоретичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства;
- здійснено аналіз фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності;
- розроблено напрямки зміцнення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності.

Об'єкт дослідження – процес управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади та практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в кризових умовах.

В першому розділі проведено аналіз теоретичних основ управління фінансовою стійкістю підприємства, розглянуто сутність та фактори фінансової стійкості, а також методичні підходи до її оцінки.

В другому розділі здійснено аналіз фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності, надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності підприємства та ідентифіковано фактори впливу економічної нестабільності.

В третьому розділі розроблено напрямки зміцнення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», сформовано стратегії та механізми управління фінансовою стійкістю, а також проведено прогнозування її стану в умовах економічної нестабільності.

Ключові слова: фінансова стійкість, управління, економічна нестабільність, підприємство, фінансовий аналіз, стратегія.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства	11
1.1. Сутність та фактори фінансової стійкості підприємства	11
1.2. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства	17
1.3. Особливості управління фінансовою стійкістю в умовах економічної нестабільності	31
РОЗДІЛ 2. Аналіз фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності	36
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»	36
2.2. Оцінка фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»	47
2.3. Ідентифікація факторів впливу економічної нестабільності на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»	59
РОЗДІЛ 3. Розробка напрямів зміцнення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності	
3.1. Формування стратегії забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»	63
3.2. Розробка механізму управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності	63
3.3. Прогнозування фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності	67
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ	80
	85

ВСТУП

В сучасних умовах економічної нестабільності, спричиненої не лише глобальними кризовими явищами, але й специфічними викликами, пов'язаними з військовою агресією проти України, забезпечення фінансової стійкості стає критично важливим завданням для вітчизняних підприємств [50, 52, 61, 70]. Адже саме від здатності бізнесу протистояти негативним зовнішнім впливам, адаптуватися до мінливого середовища, зберігати рівновагу та ефективно функціонувати залежить не лише його власне виживання, але й стабільність та відновлення національної економіки в цілому.

Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, що визначає його спроможність зберігати платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі. Вона формується під впливом комплексу внутрішніх та зовнішніх факторів і відображає результати всіх бізнес-процесів та фінансово-господарських операцій підприємства. Відтак управління фінансовою стійкістю є комплексним завданням фінансового менеджменту, що вимагає системного підходу та використання специфічних методів й інструментів.

Особливої актуальності проблема забезпечення фінансової стійкості набуває для підприємств целюлозно-паперової промисловості України, які в нинішніх кризових умовах стикаються з низкою серйозних викликів. Серед них - руйнування виробничих та логістичних ланцюгів внаслідок військових дій, скорочення внутрішнього попиту та експортних можливостей, зростання цін на сировину та енергоресурси, посилення фіскального тиску тощо. Все це чинить негативний вплив на фінансові результати та фінансову стійкість підприємств галузі, ставлячи під загрозу їх подальше функціонування та розвиток.

Одним з найбільших представників целюлозно-паперової промисловості України є АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», яке спеціалізується на виробництві широкого асортименту шпалерної продукції. Не зважаючи на наявність суттєвого запасу міцності, сформованого в попередні періоди, в умовах економічної нестабільності підприємство стикається з низкою фінансових проблем, що вимагають вжиття термінових антикризових заходів. Відтак дослідження питань оцінки, прогнозування та управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» є актуальним не лише з точки зору забезпечення його власної життєздатності, але й як основа для розробки типових рекомендацій для інших підприємств галузі.

Теоретичним та практичним аспектам управління фінансовою стійкістю підприємств присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Бланка І.А., Савицької Г.В., Базилінської О.Я., Єпіфанової І.Ю., Докієнко Л.М., Любенка А., Шепелюка Н.П., Яцух О.О. та інших. Ними розроблено ґрунтовний категоріально-понятійний апарат, систематизовано фактори впливу, запропоновано альтернативні методичні підходи до оцінки та прогнозування фінансової стійкості. В той же час, в умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних з військовою агресією та економічною кризою, виникає потреба в удосконаленні наявних та розробці нових механізмів антикризового фінансового менеджменту, адаптованих до реалій функціонування вітчизняних підприємств.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних засад та практичних аспектів управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності на прикладі АТ «Слов'янські шпалери – КФТП».

Відповідно до поставленої мети були визначені та вирішені наступні завдання:

- розкрито економічну сутність фінансової стійкості підприємства та систематизовано фактори, що на неї впливають;

- досліджено альтернативні методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства;

- виявлено особливості управління фінансовою стійкістю в умовах економічної нестабільності;

- надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»;

- здійснено оцінку фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за допомогою різних методичних підходів;

- ідентифіковано зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності;

- розроблено стратегію забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» з урахуванням викликів кризового періоду;

- запропоновано механізм управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності;

- здійснено прогнозування фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» з використанням економіко-математичних методів.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні аспекти забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в кризових умовах.

Теоретико-методичною основою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, теорії фінансів, антикризового фінансового менеджменту, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем забезпечення фінансової стійкості підприємств. Для вирішення

поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, аналогії та моделювання, групування та порівняння, графічного та табличного представлення даних.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, дані Державної служби статистики України, фінансова звітність АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», аналітичні огляди ринку целюлозно-паперової промисловості, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, інтернет-ресурси.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю в умовах економічної нестабільності. Крім того, розроблені рекомендації можуть бути адаптовані до специфіки функціонування інших підприємств целюлозно-паперової промисловості України

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю підприємства

1.1. Сутність та фактори фінансової стійкості підприємства

В ринкових умовах успішне діяльність підприємства та його існування здебільшого залежить від рівня стійкості його фінансового стану. Коли підприємство є фінансово стійким, воно володіє низкою переваг в порівнянні з іншими підприємствами тієї ж галузі у виборі контрагентів чи в підборі кваліфікованого персоналу, а також для одержання кредитів й залучення інвестицій. Чим вище рівень фінансової стійкості підприємства, тим більше його незалежність від неочікуваних змін кон'юнктури ринку і, таким чином, тим меншим є ризик опинитися на стадії банкрутства. Відтак стратегічною метою функціонування всіх суб'єктів підприємницької діяльності є забезпечення їх фінансової стійкості [23, с. 187].

У науково-економічній літературі представлена досить велика кількість підходів до трактування поняття «фінансова стійкість підприємства». Тільки у вітчизняній науковій літературі їх налічується понад три десятки й окремі з них розкрито в табл. 1.1.

Науковець Філімоненко О.С. визначає фінансову стійкість як стан підприємства, при якому розмір його майна (активів) є достатнім для вчасного погашення зобов'язань, що свідчить про платоспроможність підприємства. Однак, можливо, це визначення є недостатнім і не охоплює всі аспекти фінансової стійкості [41, с. 344].

Більш ширше визначення надає дослідниця Савицька Г.В., яка розглядає «фінансову стійкість» підприємства як його здатність існувати та розвиватися, підтримувати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливому мікро- та макросередовищі, що забезпечує його

платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах прийнятної ризику [37, с. 262].

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності «фінансової стійкості підприємства»

№	Автори	Визначення
1	Є.В. Мних, Н.С. Барабаш [26, с. 91]	Постійне перевищення доходів над витратами. Це свідчить про те, що підприємство в змозі заробляти достатньо прибутку для покриття всіх своїх витрат і ще залишає резерви.
2	Н.М. Деєва, О.І. Дедіков [10, с.217]	Вільний обіг грошових коштів. Це вказує на здатність підприємства вільно маневрувати грошовими коштами, що є важливим для вирішення різних фінансових завдань і забезпечення ліквідності.
3	І.А. Бланк [6, с. 371]	Ефективне управління фінансовими ресурсами. Здатність оптимально використовувати свої фінансові ресурси є ключовим аспектом фінансової стійкості.
4	М.Я. Коробов [18, с. 276]	Розширення та оновлення виробництва. Можливість підприємства рости і розвиватися важлива для забезпечення його довгострокової стійкості.
5	Л.А. Лахтіонова [22, с. 67]	Висока частка власного капіталу. Висока частка власного капіталу в загальній структурі фінансових ресурсів свідчить про стійкість підприємства і його незалежність від зовнішніх джерел фінансування.
6	О.Я. Базилінська [3, с. 124]	Здатність до адаптації в змінному середовищі. Фінансова стійкість передбачає здатність підприємства зберігати рівновагу і функціонувати в змінному середовищі.
7	І.Ю. Спіфанова [12, с. 89]	Це складне поняття, яке набуває різноманітних зовнішніх проявів, розвивається у ході економічної діяльності компанії та є підсумком впливу численних зовнішніх та внутрішніх чинників.
8	Л.М. Докієнко [11, с. 77]	Ефективне управління структурою капіталу, активами та грошовими потоками є ключовим елементом цього процесу.
9	В.В. Чепка [42, с. 117]	Платоспроможність. Здатність вчасно виконувати платежі перед контрагентами є важливою ознакою фінансової стійкості.

Джерело: згруповано автором

Кривицька О.Р. проводить дослідження фінансової стійкості підприємства, розглядаючи її як результат досягнення необхідного рівня прибутку, який забезпечує розвиток підприємства і виступає важливим показником його економічної незалежності [20, с. 138]. Фінансова стійкість підприємства є результатом формування необхідного обсягу

прибутку для забезпечення його розвитку і є важливим критерієм економічної незалежності. Це вказує на здатність підприємства генерувати прибуток, необхідний для забезпечення його потреб у розвитку і не залежати від зовнішніх джерел фінансування.

За Грабовецьким Б.Є., фінансова стійкість означає надійну платоспроможність, збалансованість між власними та залученими ресурсами, незалежність від випадкових змін на ринку і від партнерів, довіру кредиторів і інвесторів, а також наявність достатнього рівня прибутку, який дозволяє фінансувати власну діяльність без постійної залежності від зовнішніх джерел фінансування [8, с. 216].

За визначенням Тютюнника Ю.М., фінансова стійкість підприємства - це його здатність функціонувати, розвиватися і зберігати стабільність у змінному середовищі, що гарантує його спроможність вчасно виконувати фінансові зобов'язання та залишати привабливість для інвесторів у довгостроковій перспективі, дотримуючись при цьому прийняттого рівня ризику [40, с. 351].

Це багатогранне та складне поняття, що охоплює різноманітні аспекти управління фінансами, знайшло відображення у численних наукових підходах та теоріях, які досліджують його сутність. Часто ці підходи перетинаються або взаємодоповнюють один одного, вказуючи на комплексний характер та різноманітність аспектів, що формують фінансову стійкість підприємства.

Основні узагальнені ознаки цієї категорії наведено на рис. 1.1.

Фінансова стійкість підприємства є важливим аспектом його функціонування і визначає його платоспроможність. Ця стійкість вимагає, щоб ресурси, інвестовані в підприємницьку діяльність, були повернуті через грошові надходження, і отриманий прибуток забезпечував самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування для формування активів. Фінансова стійкість також означає,

що підприємство може підтримувати заданий рівень функціонування за ключовими фінансово-економічними показниками і ефективно адаптуватися до змін в зовнішньому та внутрішньому середовищі. Це є результативною характеристикою, яка вказує на рівень стабільності роботи підприємства [5, с. 33]

Рис. 1.1. Основні ознаки фінансової стійкості підприємства

Джерело: згруповано автором на основі [19, с. 61]

Рівень фінансової стійкості також має великий вплив на можливості розвитку підприємства. Підприємство повинно визначити межі своєї фінансової стійкості, оскільки недостатня стійкість може призвести до неплатоспроможності, а зайва стійкість може призвести до надмірних запасів і резервів, що збільшить витрати і може призвести до зниження прибутку та темпів розвитку підприємства [27].

Фінансова стійкість підприємства відображає стан його фінансових ресурсів, який відповідає вимогам ринку і забезпечує розвиток підприємства та зростання прибутку, при цьому зберігаючи

платоспроможність. Важливі ознаки фінансової стійкості підприємства включають [24, с. 233]:

1. Фінансова забезпеченість діяльності. Підприємство повинно мати достатні фінансові ресурси для забезпечення своєї діяльності.

2. Фінансова незалежність від зовнішніх джерел фінансування: Здатність підприємства фінансувати свою діяльність власними коштами без значного залучення зовнішніх джерел.

3. Здатність вільно маневрувати грошовими коштами. Можливість ефективно керувати грошовими потоками і розподіляти їх для різних потреб.

4. Забезпечення покриття витрат на розширення та оновлення виробництва: Здатність покривати витрати на розширення і модернізацію виробництва без великих фінансових труднощів.

5. Стабільне перевищення доходів над витратами. Забезпечення стабільного перевищення доходів над витратами, що гарантує збереження прибутковості.

Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління його фінансовими активами, включаючи як оптимальне розподілення активів, так і раціональне співвідношення між власними та залученими коштами. Для досягнення фінансової стійкості підприємство повинно активно реагувати на зміну внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на його фінансовий стан.

Вплив перелічених внутрішніх чинників на фінансову стійкість підприємства визначається значною мірою їх загальною значимістю, але також залежить від виробничої діяльності та професіоналізму управлінського персоналу підприємства.

Важливо зауважити, що внутрішні та зовнішні фактори взаємодіють між собою, і їх вплив на фінансову стійкість підприємства може бути різним. Деякі з цих факторів можуть мати позитивний вплив, тоді як інші

можуть мати негативний вплив. Більше того, позитивний вплив одного чинника може бути зменшений або навіть анульований негативним впливом іншого, який є більш суттєвим [32, с. 114].

Таблиця 1.2

Чинники, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Фактори, які безпосередньо пов'язані з операційною діяльністю компанії	Фактори, які не пов'язані безпосередньо з внутрішньою діяльністю компанії
<ol style="list-style-type: none"> 1) Ступінь розвитку маркетингових стратегій; 2) Ефективність використання основних фондів; 3) Різноманітність асортименту виробленої продукції; 4) Ступінь ефективності використання інвестицій; 5) Розмір отриманого доходу; 6) Вартісні характеристики капіталу; 7) Склад і організація корпоративних активів; 8) Підходи до розподілу та використання прибутку; 9) Рівень фінансових ризиків і методи їх контролю; 10) Методи управління фінансами; 11) Стратегії управління обсягами операцій, активами, капіталом і грошовими потоками компанії та інше. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Загальні економічні умови в країні; 2) Тенденції зростання валового внутрішнього продукту; 3) Рівень зміни цін та інфляція; 4) Соціальні, фіскальні та монетарні державні стратегії; 5) Зміни у рівні безробіття; 6) Середній дохід населення; 7) Інтенсивність конкурентної боротьби на ринках; 8) Баланс попиту та пропозиції; 9) Ситуація на валютному ринку; 10) Динаміка ринку цінних паперів; 11) Політична стабільність чи нестабільність в країні; 12) Демографічні зміни; 13) Непередбачувані події, такі як природні катастрофи, військові конфлікти тощо.

Джерело: згруповано автором на основі [33, с. 78]

Отже, фінансово стійким вважається те підприємство, яке може покривати свої активи за рахунок власних коштів, уникає простроченої заборгованості і завжди вчасно виконує свої фінансові зобов'язання. Для досягнення фінансової стійкості підприємству важливо мати гнучку структуру капіталу та здійснювати фінансовий оборот таким чином, щоб доходи постійно перевищували витрати, створюючи умови для стабільного функціонування [54, 57, 60, 65, 69, 75, 84].

1.2. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства

Аналіз фінансової стійкості підприємства вимагає глибокого та об'єктивного огляду його активів та пасивів, їх структури та обсягів. Важливим аспектом такого аналізу є оцінка фінансової стабільності компанії та зіставлення її фінансово-господарської діяльності зі статутними цілями.

Фінансово стійким підприємством вважається той, який здатний покривати свої активи (основні засоби, нематеріальні активи, оборотні кошти) за рахунок власних коштів, уникати невиправданої дебіторської та кредиторської заборгованості і своєчасно розраховуватися зі своїми зобов'язаннями.

Ключ до фінансової стійкості лежить у ефективному управлінні фінансовими ресурсами, забезпеченні оптимальної структури активів, а також у вирівнюванні балансу між власними та позиковими коштами. Також важливим є аналіз співвідношення між активами підприємства та джерелами їх фінансування, що допомагає визначити ступінь його фінансової незалежності та здатності витримувати фінансові навантаження.

Основною метою оцінки фінансової стійкості підприємства є визначення його здатності витримувати негативний вплив різноманітних факторів на фінансовий стан [33, с. 77].

Для підвищення ефективності діяльності, отримання конкурентних переваг та зменшення ризиків необхідно мати відповідний рівень інформаційного забезпечення для оцінки фінансової стійкості. Ця інформація повинна відповідати вимогам до інформації: аналітичність, комплексність, достовірність, оперативність, раціональність, єдність та нейтральність [21, с. 106].

Різні джерела інформації використовуються для аналізу фінансової стійкості підприємства, причому вибір цих джерел залежить від часових рамок дослідження, його цілей і завдань, а також від обраного методичного підходу. Основним джерелом даних про фінансово-економічну діяльність компанії є її фінансова звітність. Згідно з міжнародними стандартами, фінансова звітність включає в себе кілька ключових елементів:

1. Баланс, який показує стан активів, пасивів та капіталу компанії на конкретну дату. Використовується для аналізу ресурсної структури компанії, її ліквідності та платоспроможності, а також для прогнозування змін у економічних ресурсах.

2. Звіт про фінансові результати, що містить інформацію про доходи та витрати компанії протягом звітного періоду. Цей звіт важливий для аналізу ефективності діяльності, структури доходів і витрат.

3. Звіт про рух грошових коштів, що демонструє, як гроші генеруються і витрачаються впродовж звітного періоду. Цей звіт використовується для аналізу операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

4. Звіт про власний капітал, який відображає зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду. Ця інформація корисна для оцінки та прогнозування змін у структурі капіталу компанії.

5. Примітки до звітів, що містять детальний аналіз окремих пунктів фінансової звітності, дають змогу глибше зрозуміти облікову політику, ризики та особливості різних підрозділів компанії.

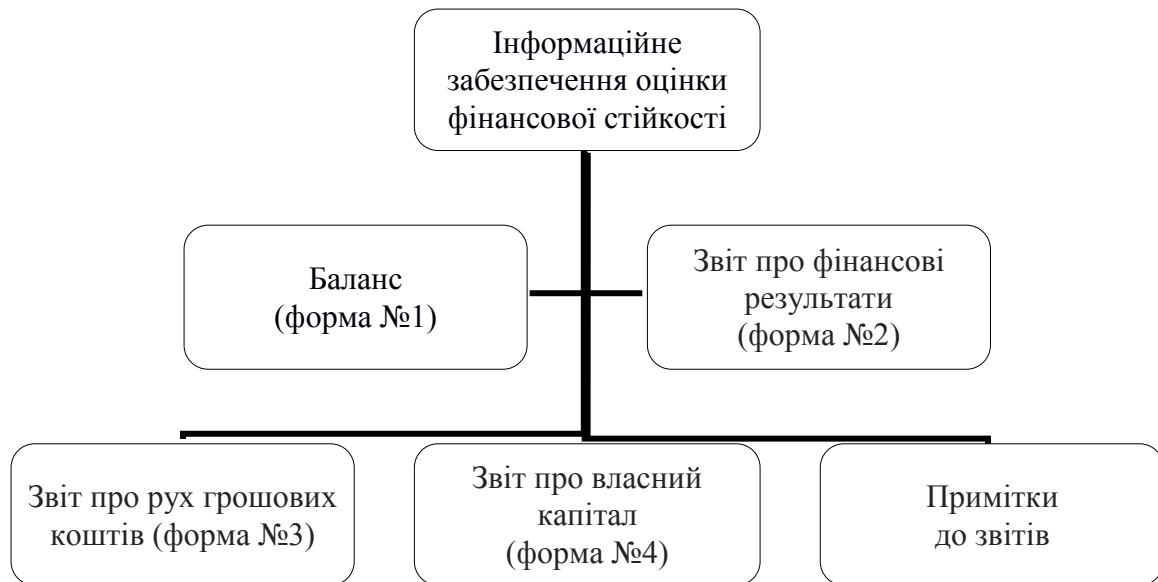

Рис. 1.2. Складові інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості

Джерело: згруповано автором на основі [1]

Оцінка фінансової стійкості підприємства передбачає проведення низки аналітичних процедур. Зокрема, варто проаналізувати:

- 1) структуру та динаміку джерел фінансування діяльності підприємства;
- 2) частку позикового капіталу та рівень залежності від короткострокових зобов'язань;
- 3) співвідношення власних і запозичених коштів у фінансуванні активів підприємства;
- 4) інтенсивність використання позикових ресурсів та вартість залучення капіталу;
- 5) можливість функціонування підприємства без додаткових зовнішніх джерел фінансування;
- 6) співставлення дебіторської й кредиторської заборгованості підприємства;
- 7) наявність резервів фінансової стійкості та можливості їх мобілізації;

8) ймовірність виникнення кризових явищ у фінансовій системі підприємства [45, с. 170].

Фінансово стійким є підприємство з високими показниками платоспроможності, кредитоспроможності, прибутковості та ліквідності активів, що дозволяє йому стабільно функціонувати і розвиватися в довгостроковій перспективі.

Найбільш дієвими та популярними підходами до оцінки фінансового стану підприємств є коефіцієнтний та агрегатний. Вони найбільш повно та точно розкривають сутність і реальний стан підприємств, а також дають досить повне уявлення про слабкі й сильні сторони діяльності підприємств.

Коефіцієнтний аналіз – це вивчення рівня та тенденцій зміни відносних індикаторів фінансового здоров'я, розрахованих як співвідношення різних статей балансу або інших ключових показників фінансових звітів. Це передбачає порівняння їх з базовими чи стандартними значеннями, включаючи показники бізнес-активності, рентабельності, майнового стану, фінансової стійкості, ліквідності та ефективності використання активів, як зазначено в дослідженні Попової [35, с. 28].

В науково-економічній літературі існує багато різних підходів до об'єктивного та точного оцінювання фінансової стійкості підприємства. Обираючи підхід до оцінки фінансової стійкості підприємства, варто враховувати завдання аналізу, можливість проведення цього виду аналізу на підприємстві, та специфіку діяльності підприємства. Основні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємства наведені в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Підходи оцінки фінансової стійкості підприємства

Назва підходу	Сутнісне наповнення	Результат оцінки
Агрегатний підхід	загальних показників фінансової стійкості	ідентифікація типу фінансової стійкості
Коефіцієнтний підхід	аналіз відносних індикаторів фінансової стійкості та порівняння їх зі стандартними значеннями	дозволяє оцінити фактичний фінансовий стан підприємства та виявити його сильні та слабкі сторони
Маржинальний підхід	розрахунок критичної точки рентабельності шляхом розділення витрат на постійні та змінні, застосовуючи показник маржинального доходу	визначає резерв фінансової стійкості
Бальний підхід	включає показники ліквідності в бальну оцінку фінансової стійкості	допомагає класифікувати фінансову стійкість підприємства
Інтегральний підхід	використовує узагальнений показник для оцінки рівня фінансової стійкості та відстежує його зміну	виявляє ступінь фінансової стійкості та її динаміку
Факторний підхід	застосовує факторний аналіз для оцінки фінансової стійкості, включаючи створення ланцюга показників і аналіз їх темпів зростання	визначає значимість показників для формування висновку про фінансовий стан компанії
Матричний підхід	включає складання матричних балансів	дозволяє розрахувати структуру і оцінити якість активів балансу та визначити достатність джерел їх фінансування

Джерело: згруповано автором на основі [14]

У основі коефіцієнтного методу оцінки фінансової стійкості компанії лежить розрахунок та аналіз ряду ключових фінансових коефіцієнтів. Серед них:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) або відношення власного капіталу – це один з основних показників фінансової стійкості підприємства та його незалежності від залученого капіталу. Цей коефіцієнт відображає частку власного капіталу у загальній сумі активів компанії, інвестованих у її діяльність, і розраховується за певною формулою.

$$K_{\text{ф.а.}} = \text{Власний капітал} / \text{Загальний капітал (Валюта балансу)}$$

(1.1)

або $K_{\text{ф.а.}} = \text{ф№1, р.1495} / \text{ф№1, р.1900}$

Високий рівень цього коефіцієнта свідчить про збільшену фінансову стійкість, стабільність та незалежність підприємства від зовнішніх кредитних ресурсів. Згідно з практичним досвідом, загальний обсяг заборгованості компанії не має перевищувати обсяг власних фінансових ресурсів. Це означає, що джерела фінансування мають бути сформовані щонайменше наполовину з власних коштів компанії, відповідно, мінімальне порогове значення коефіцієнта автономії повинно бути вище 0,5 [46, с. 177].

2. Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнта автономії і розраховується за формулою 1.2:

$$K_{\text{ф.з.}} = \text{Загальний капітал (валюта балансу)} / \text{Власний капітал}$$

(1.2)

або $K_{\text{ф.з.}} = \text{ф№1, р.1900} / \text{ф№1, р.1495}$

Підвищення значення цього коефіцієнта з часом свідчить про збільшення частки позикового капіталу у загальній структурі фінансування компанії. Коли коефіцієнт наближається до 1, це вказує на те, що фінансування підприємства здійснюється переважно за рахунок власників. У разі, коли значення коефіцієнта перевищує 1, це свідчить про збільшення частки залученого капіталу. Таким чином, оптимальним є вважати значення коефіцієнта автономії менше за 0,5.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу інформує про ту частину власного оборотного капіталу, яка знаходиться в активному

обороті та може бути вільно використана, у порівнянні з тією частиною, яка залишається капіталізованою. Важливо, щоб цей показник був достатньо високим, забезпечуючи компанії гнучкість у розподілі та використанні власних фінансових ресурсів. Розрахунок коефіцієнта маневреності власного капіталу виконується за певною формулою.

$$K_{\text{м.вл.к.}} = \text{Власні оборотні кошти} / \text{Власний капітал} \quad (1.3)$$

або
$$K_{\text{м.вл.к.}} = \text{ф№1, (р.1495 – р.1095 – р.1200)} / \text{ф№1, р.1495}$$

Залежно від особливостей структури капіталу та галузевої специфіки, показник коефіцієнта маневреності може варіюватися, проте загальноприйнятим нормативом вважається значення вище 0,4. Вважається нормальним, коли цей коефіцієнт зростає помірно у динаміці. Однак раптове збільшення коефіцієнта може бути ознакою ненормальної діяльності підприємства, оскільки збільшення може відбуватися як через зростання оборотного капіталу, так і через скорочення власних джерел фінансування, як зазначено у дослідженні Мішури [25, с. 123]

4. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу, або коефіцієнт фінансового ризику, ілюструє баланс між залученими коштами та власним капіталом. Цей показник розраховується за допомогою спеціальної формули, яка допомагає оцінити ступінь залежності компанії від зовнішнього фінансування у порівнянні з її власними фінансовими ресурсами.

$$K_{\text{ф.р.}} = \text{Залучені кошти} / \text{Власний капітал} \quad (1.4)$$

або
$$K_{\text{ф.р.}} = \text{ф№1, (р.1595 + р.1695 + р.1700)} / \text{ф№1, р.1495}$$

Цей коефіцієнт надає узагальнену характеристику фінансової стійкості, визначаючи співвідношення між кожною одиницею власного капіталу та залученими коштами. Збільшення цього показника у часі свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, що вказує на зниження фінансової стійкості, тоді як зниження показника вказує на протилежне. Бажане значення цього коефіцієнта має бути менше за 0,5.

5. Коефіцієнт залучення довгострокових кредитів і позик дозволяє оцінити, яку частку у загальній сумі залучених коштів займають довгострокові зобов'язання. Він розраховується за певною формулою, яка дозволяє визначити відношення довгострокових зобов'язань до загальної суми залучених фінансових ресурсів.

$$K_{з.дов.к.} = ДЗ / (ДЗ + \text{Власний капітал}) \quad (1.5)$$

або
$$K_{з.дов.к.} = \text{ф№1, р.1595} / \text{ф№1, (р.1595 + р.1495)},$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання.

Нормативне значення цього коефіцієнта встановлено у діапазоні від 0,4 до 0,5. Збільшення цього показника у часі може бути сприйняте як негативна тенденція, що вказує на зростаючу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування в довгостроковій перспективі [17, с. 915]

6. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел вимірює загальний відсоток власного капіталу у структурі капіталізованих джерел підприємства. Цей коефіцієнт розраховується на основі співвідношення власного капіталу до загальної суми капіталізованих джерел, включаючи як власний, так і залучений капітал (формула 1.6).

$$K_{н.к.дж.} = \text{Власний капітал} / (\text{Довгострокові зобов'язання} + \text{Власний капітал}) \quad (1.6)$$

або
$$K_{н.к.дж.} = \text{ф№1, р.1495} / \text{ф№1, (р.1595 + р.1495)}$$

Нормативне значення коефіцієнта залучення довгострокових кредитів і позик знаходиться в діапазоні від 0,5 до 0,6. Цей показник відображає співвідношення між довгостроковими зобов'язаннями підприємства та його загальною вартістю активів.

7. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень оцінює, яка частина основних засобів та інших необоротних активів профінансована за рахунок зовнішніх інвесторів.

$$K_{\text{с.п.д.вк.}} = \text{Довгострокові зобов'язання} / \text{Необоротні активи} \quad (1.7)$$

або
$$K_{\text{с.п.д.вк.}} = \text{ф№1, р.1595} / \text{ф№1, р.1095}$$

Зростаючий коефіцієнт співвідношення необоротних активів і власного капіталу в динаміці вказує на збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, включаючи інвесторів.

8. Коефіцієнт фінансової стабільності є іншим важливим показником у фінансовому аналізі. Цей коефіцієнт визначає співвідношення між власним капіталом та залученим капіталом підприємства (формула 1.8):

$$K_{\text{ф.ст.}} = \text{Власний капітал} / \text{Залучений капітал} \quad (1.8)$$

або
$$K_{\text{ф.ст.}} = \text{ф№1, р.1495} / \text{ф№1, (р.1595 + р.1695)}$$

Оптимальне значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними коштами вважається більшим за 1. Це означає, що підприємство має достатньо власних оборотних коштів, які перевищують його поточні зобов'язання, тим самим забезпечуючи фінансову незалежність та стабільність.

9. Щодо коефіцієнта співвідношення необоротних активів і власного капіталу, він використовується для оцінки ступеня, до якого необоротні активи підприємства фінансуються за рахунок власного капіталу. Цей показник розраховується на основі формули, яка порівнює вартість необоротних активів із загальною сумою власного капіталу [7, с. 179]:

$$K_{\text{сп.на.вк.}} = \text{Необоротні активи} / \text{Власний капітал} \quad (1.9)$$

або $K_{\text{сп.на.вк.}} = \text{ф№1, р.1095} / \text{ф№1, р.1495}$

Коефіцієнт, який визначає забезпечення необоротних активів власними коштами, є ключовим показником фінансової стійкості підприємства. Цей коефіцієнт має оптимальний діапазон від 0,5 до 0,8. Значення показника нижче 0,5 свідчить про те, що основний обсяг власного капіталу підприємства використовується для формування оборотних коштів, що зазвичай розглядається як небажана ситуація. В той же час, якщо коефіцієнт перевищує 0,8, це вказує на використання довгострокових кредитів для фінансування частини необоротних активів, що вважається цілком прийнятним для підприємства.

10. Ще одним важливим показником є коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. Він відображає ступінь, до якого підприємство має достатньо ресурсів для ведення незалежної фінансової діяльності. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами визначається як співвідношення власних оборотних коштів до загальної суми оборотних коштів. Цей показник допомагає оцінити здатність підприємства підтримувати свою операційну діяльність та фінансову незалежність:

$$K_{\text{с.п.д.вк.}} = \text{Власні оборотні кошти} / \text{Оборотні активи} \quad (1.10)$$

або $K_{\text{с.п.д.вк.}} = \text{ф№1, (р.1495 – р.1095 – р.1200)} / \text{ф№1, р. 1195}$

Важливим елементом цього підходу є аналіз нормативного значення певних коефіцієнтів, які вважаються показниками фінансового здоров'я. Наприклад, критичне значення для певного коефіцієнта фінансової стійкості встановлено на рівні більше 0,1. Коли цей показник опускається нижче вказаного порогу, це може свідчити про незадовільну структуру фінансів і потенційну неплатоспроможність підприємства.

Методика розрахунку відносних показників оцінки фінансової стійкості підприємства згруповано в додатку А.

Серед головних недоліків коефіцієнтного підходу є те, що: коефіцієнтні нормативні значення є необґрунтованими; не передбачено під час аналізу застосування показників, що свідчать про фінансову потужність підприємства; не беруть до уваги галузеву специфіку об'єкта дослідження; суб'єктивно сформована вибірка показників, на основі яких здійснюють аналіз; не враховано факт існування різної вагомості впливу окремих показників на кінцеві результати [4, с. 100].

Агрегатний підхід до оцінки фінансової стійкості базується на аналізі визначених агрегатів, доповнюючи чотири основні типи поточної фінансової стійкості підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Зведена таблиця показників за типами фінансової стійкості

Показники фінансової стійкості	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість	Нормальна стійкість	Нестійкий стан	Кризовий стан
$\pm \text{ВОК} = \text{ВОК} - 3$	$\pm \text{ВОК} \geq 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$	$\pm \text{ВОК} < 0$
$\pm \text{ФК} = \text{ФК} - 3$	$\pm \text{ФК} \geq 0$	$\pm \text{ФК} > 0$	$\pm \text{ФК} < 0$	$\pm \text{ФК} < 0$
$\pm \text{ЗВ} = \text{ЗВ} - 3$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} \geq 0$	$\pm \text{ЗВ} < 0$

Джерело: згруповано автором на основі [17]

Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування [16, с. 99]:

1. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (\pm ВОК):

$$\pm \text{ВОК} = \text{ВОК} - 3 \quad (1.11)$$

$$\text{або} \quad \pm \text{ВОК} = \text{ф}\text{№}1, (\text{р}.1495 - \text{р}.1095 - \text{р}.1200) - \text{ф}\text{№}1, \text{р}.1100$$

де ВОК – власні оборотні кошти; 3 – запаси.

2. Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових джерел формування запасів (\pm ФК):

$$\pm \text{ФК} = \text{ФК} - 3$$

$$(1.12)$$

$$\text{або} \quad \pm \text{ФК} = \text{ф}\text{№}1, (\text{р}.1495 + \text{р}.1095 + \text{р}.1200) + \text{р}.1595) - \text{ф}\text{№}1, \text{р}.1100$$

де ФК – функціонуючий капітал (сума власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань); 3 – запаси.

3. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів (ФОІ):

$$\pm 3\text{В} = 3\text{В} - 3$$

$$(1.13)$$

$$\text{або} \quad \pm 3\text{В} = \text{ф}\text{№}1, (\text{р}.1495 + \text{р}.1095 + \text{р}.1200 + \text{р}.1595) + \text{р}.1600) - \text{ф}\text{№}1, \text{р}.1100$$

де 3В – загальна величина основних джерел формування запасів (сума функціонуючого капіталу і короткострокових кредитів та позик); 3 – запаси.

За допомогою цих показників визначається трикомпонентний тип фінансової стійкості за формулою 1.14:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi > 0 \\ 0, & \text{якщо } \Phi < 0 \end{cases} \quad (1.14)$$

Фінансовий стан підприємства можна оцінити за допомогою чотирьох ключових типів фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість, яка є винятковим випадком, де бізнес фінансує свої запаси виключно за рахунок власних оборотних коштів, не звертаючись до зовнішніх кредитів. Цей стан може відображати неготовність або відсутність потреби у залученні зовнішнього фінансування з боку керівництва компанії.

2. Нормальна фінансова стійкість, коли підприємство використовує як свої оборотні кошти, так і довгострокові залучені кошти для фінансування своїх запасів. Цей підхід вважається найбільш прийнятним і ефективним з точки зору фінансового менеджменту.

3. Нестійке фінансове положення, що вказує на потенційні фінансові складнощі. При цьому зберігається можливість відновити фінансову стабільність через збільшення оборотних коштів, оптимізацію дебіторської заборгованості та поліпшення оборотності запасів, з умовою, що сума короткострокових кредитів, залучених для формування запасів, не перевищує вартість сировини, матеріалів та готової продукції.

4. Кризове фінансове положення, що свідчить про критичний стан підприємства, яке опинилося на межі банкрутства. В такій ситуації грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не здатні покрити кредиторську заборгованість і прострочені позики [2, с. 33-34].

Таким чином, оцінка фінансової стійкості є процесом дослідження фінансового стану та основних результатів фінансово-господарської діяльності організації для того, щоб виявити резерви підвищення його ринкової вартості та забезпечити подальший ефективний розвиток. За результатами аналізу фінансової стійкості проводиться прийняття управлінських рішень, вироблення стратегії розвитку підприємства.

Аналізуючи коефіцієнти фінансової стійкості, можливо визначити міцні та слабкі сторони фінансової позиції підприємства. Керівники використовують ці дані для оптимізації роботи компанії. Розгляд коефіцієнтів допомагає зрозуміти взаємозв'язки між балансом та звітом про прибутки.

Кредитори ретельно аналізують показники фінансової стійкості, щоб переконатися в спроможності компанії вчасно погашати свої короткострокові борги та забезпечити покриття фіксованих витрат з доходів.

З метою підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства, важливо впроваджувати комплексні заходи для поліпшення управління фінансами. Це включає ліквідацію фінансових труднощів у короткостроковій перспективі, виявлення та усунення причин, що можуть викликати фінансові проблеми у середньостроковій перспективі, та стабілізацію фінансів у довгостроковій перспективі для протидії зовнішнім впливам.

Управління фінансовою стійкістю має враховувати ризики, пов'язані з технологічними інноваціями, політичною нестабільністю та зростаючою конкуренцією на ринках [51, 53, 56, 62, 63, 64, 68, 73, 74, 79, 80]. Висока ймовірність стратегічних несподіванок може спричинити ризики, що негативно впливають на фінансову стійкість компанії [28, с. 75].

Забезпечення фінансової стійкості підприємства базується на регульованому русі грошових коштів, який є неперервним процесом.

Кожен вид витрат повинен мати відповідне фінансування. Ефективний цикл руху грошових засобів, що забезпечує фінансову стійкість, досягається за умови гармонійного балансу між обсягами та термінами. Важливу роль у підтриманні фінансової стійкості відіграє управління дебіторською заборгованістю. Крім того, фінансове прогнозування, яке передбачає аналіз та планування майбутніх фінансових потоків підприємства, є ключовим для оцінки потенційної фінансової процвітання, як це описано у дослідженні Рябенко [36].

Підсумовуючи, фінансова стійкість підприємства передбачає таку ситуацію з фінансовими ресурсами, при якій раціональне їх використання забезпечує наявність достатніх коштів, стабільну продуктивність та підтримку процесу розширення виробництва.

Недостатність фінансової стійкості часто призводить до банкрутства, тоді як її надмірність веде до накопичення зайвих запасів та резервів, що підвищує витрати на їх утримання та уповільнює розвиток підприємства. Тому точна кількісна оцінка фінансової стійкості підприємства має ключове значення, оскільки дозволяє ідентифікувати фактори, що викликають фінансову нестабільність, та розробити та впровадити відповідні заходи для їх усунення.

1.3. Особливості управління фінансовою стійкістю в умовах економічної нестабільності

Економічна нестабільність, особливо в умовах повномасштабної війни в Україні, створює значні виклики для підприємств у підтриманні їх фінансової стійкості. Військові дії, руйнування інфраструктури, розрив ланцюгів поставок, міграція населення та загальний спад ділової активності - все це формує надзвичайно несприятливе середовище для ведення бізнесу. За таких обставин управління фінансовою стійкістю набуває критичного значення і вимагає особливих підходів.

Перш за все, в умовах війни різко зростають ризики для підприємств. Це стосується не лише прямих загроз, пов'язаних з бойовими діями та руйнуванням активів, але й опосередкованих ризиків - коливань валютних курсів, інфляції, падіння купівельної спроможності населення, збоїв у роботі банківської системи тощо. Наприклад, за даними Національного банку України, за перші місяці повномасштабної війни курс гривні до долара США знизився більш ніж на 30%, а інфляція за підсумками 2022 року сягнула 30,4%. Такі шоківі зміни суттєво впливають на фінансові результати підприємств та їх здатність виконувати свої зобов'язання. Тому в цих умовах вкрай важливо приділяти увагу управлінню ризиками - проводити їх ідентифікацію, оцінку, розробляти сценарії реагування. Підприємства мають переглядати свої бюджети та фінансові плани з урахуванням нових реалій, створювати резерви на покриття потенційних втрат.

Ще одним викликом для підприємств в умовах війни є забезпечення достатнього рівня ліквідності. Через руйнування виробничих потужностей, втрату ринків збуту, затримки платежів від контрагентів багато компаній стикаються з гострим дефіцитом оборотних коштів. За даними опитувань Європейської Бізнес Асоціації, більш ніж 70% українських підприємств відчули проблеми з ліквідністю після початку повномасштабного вторгнення. В цих умовах надзвичайно важливо ефективно управляти грошовими потоками, оптимізувати витрати, шукати альтернативні джерела фінансування. Деякі підприємства вдаються до реструктуризації боргів, домовляються про відстрочки платежів з постачальниками та орендодавцями, залучають гранти та пільгові кредити від держави та міжнародних організацій. Наприклад, уряд України запровадив програми «5-7-9» та «Доступні кредити 5-7-9%», які дозволяють малому та середньому бізнесу отримувати фінансування під державні гарантії за зниженими відсотковими ставками.

В умовах невизначеності та підвищених ризиків особливої ваги набуває питання оптимізації структури капіталу підприємств. Високий рівень боргового навантаження в кризові часи може стати непосильним тягарем та призвести до неплатоспроможності. Тому багато компаній намагаються зменшити свою залежність від позикових коштів, віддаючи перевагу власним джерелам фінансування. Це може досягатися шляхом реінвестування прибутку, залучення нових інвесторів, емісії акцій тощо. Водночас, повністю відмовлятися від кредитів теж не варто, адже в умовах обмеженості внутрішніх ресурсів вони можуть стати важливим джерелом фінансування відновлення та розвитку бізнесу [49, 55, 59, 66, 67, 87]. Головне - знайти оптимальний баланс між власним і позиковим капіталом з урахуванням галузевої специфіки, масштабів діяльності, доступності та вартості залучення коштів.

За умов економічної кризи, спричиненої війною, підприємствам вкрай важливо підвищувати ефективність своєї діяльності та оптимізувати витрати. Через падіння попиту та доходів більшість компаній змушені переглядати свої бізнес-моделі, шукати шляхи зниження собівартості, відмовлятися від неприбуткових напрямків. Наприклад, деякі виробничі підприємства почали самостійно імпортувати сировину та комплектуючі, щоб зменшити залежність від посередників та коливань валютних курсів. Інші - скоротили асортимент продукції, зосередившись на найбільш рентабельних позиціях. Значна частина компаній сфери послуг перейшла на віддалений режим роботи, що дозволило зекономити на оренді офісних приміщень. Звичайно, оптимізація витрат не повинна відбуватися за рахунок якості продукції та послуг, адже в кризові часи репутація та лояльність клієнтів стають особливо важливими для виживання бізнесу.

Моніторинг фінансового стану в режимі реального часу - ще одна важлива складова управління фінансовою стійкістю під час війни. Здатність оперативно реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього

середовища, приймати швидкі та ефективні управлінські рішення може стати вирішальною для збереження бізнесу. Підприємствам необхідно регулярно відслідковувати динаміку ключових фінансових показників - ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ділової активності тощо. Це дозволить вчасно виявити негативні тренди, оцінити масштаби проблем та розробити адекватні антикризові заходи. В сучасних умовах важливо максимально автоматизувати процеси фінансового контролінгу, використовувати спеціалізовані програмні продукти для аналізу та візуалізації даних. Наприклад, багато українських компаній почали активніше використовувати хмарні сервіси для ведення обліку та складання звітності, що забезпечує доступ до актуальної інформації з будь-якої точки та мінімізує ризики втрати даних.

Диверсифікація діяльності - ще один дієвий інструмент підвищення фінансової стійкості підприємств в умовах війни. Через руйнування звичних ринків збуту та розрив ділових зв'язків багато компаній були змушені кардинально переорієнтувати свій бізнес, освоювати нові види продукції та послуг. Яскравим прикладом є підприємства легкої промисловості, які в перші місяці війни налагодили масовий випуск розгрузок, балаклав, тактичних аптечок та іншого спорядження для військових потреб. Деякі машинобудівні заводи почали виробництво «буржуйок», бронежилетів, шоломів тощо. Ресторани та кафе активно розвивали доставку та кейтеринг для волонтерських організацій і гуманітарних місій. Таким чином, гнучкість та адаптивність бізнесу, готовність швидко реагувати на зміни попиту стали запорукою виживання в кризових умовах. А широка диверсифікація забезпечує стійкість та збалансованість фінансових потоків.

Загальна економічна нестабільність, посилена наслідками воєнних дій, суттєво ускладнює процес управління фінансовою стійкістю українських підприємств. За таких надзвичайних обставин класичні

підходи та інструменти фінансового менеджменту потребують суттєвої адаптації та доповнення антикризовими механізмами. Ключовими напрямками роботи мають стати:

1. Ефективне управління ризиками - їх ідентифікація, оцінка, розробка сценаріїв реагування, формування фінансових резервів.

2. Забезпечення достатнього рівня ліквідності через оптимізацію грошових потоків, скорочення витрат, реструктуризацію боргів, пошук альтернативних джерел фінансування.

3. Оптимізація структури капіталу в бік зменшення боргового навантаження та збільшення частки власних коштів.

4. Підвищення ефективності діяльності, зниження собівартості, відмова від неприбуткових напрямків, автоматизація та діджиталізація бізнес-процесів.

5. Регулярний моніторинг фінансового стану, оперативне реагування на негативні тренди, впровадження інструментів контролінгу.

6. Диверсифікація бізнесу, освоєння нових видів діяльності, ринків та каналів збуту.

Лише комплексне та системне впровадження всіх цих заходів дозволить українським підприємствам адаптуватись до жорстких умов воєнного часу та забезпечити свою фінансову стійкість у довгостроковій перспективі. При цьому надзвичайно важливою є також підтримка з боку держави - через надання податкових преференцій, пільгового кредитування, страхування військових ризиків, спрощення регуляторних процедур тощо. Лише об'єднавши зусилля бізнесу, влади та суспільства Україна зможе подолати нинішні виклики та вийти з кризи з оновленою та зміцненою економікою.

РОЗДІЛ 2

Аналіз фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності

2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

Целюлозно-паперова індустрія є важливою частиною промислового сектора, що займається переробкою деревини шляхом хімічного процесу для отримання волокнистої маси. Ця маса є основою для виробництва різноманітних продуктів, включаючи целюлозу, папір, картон, штучне волокно, різні пластмаси тощо. Крім того, значна частина целюлози використовується для виробництва вибухівки, як зазначено у джерелі Скоробогатової [38].

Українська целюлозно-паперова промисловість об'єднує приблизно 100 виробничих підприємств, які спеціалізуються на виробництві паперу та картону та виробів на їх основі. Разом з підприємствами, які займаються переробкою, торгівлею, посередництвом, монтажем та спеціалізованими комерційними організаціями, ця галузь нараховує понад 300 компаній [34, с. 278].

Розглянемо обсяги реалізації українського виробництва шпалер (рис. 2.1).

Так, обсяги реалізації вітчизняного виробництва шпалер в натуральному виразі демонструють тенденцію до зниження і в 2021 році обсяг склав 36,8 тис. тонн, що на 42,7% (на 27,4 тис. тонн) менше в порівнянні з 2017 роком.

В грошовому вираженні обсяги реалізації українського виробництва шпалер демонструють аналогічні тенденції (рис. 2.2).

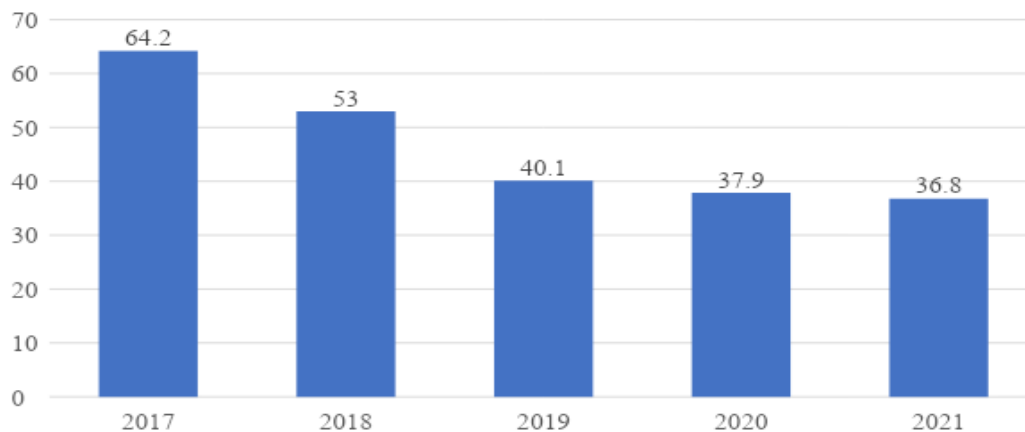

Рис. 2.1. Обсяги реалізації українського виробництва шпалер, тис. тон
Джерело: сформовано за даними [30]

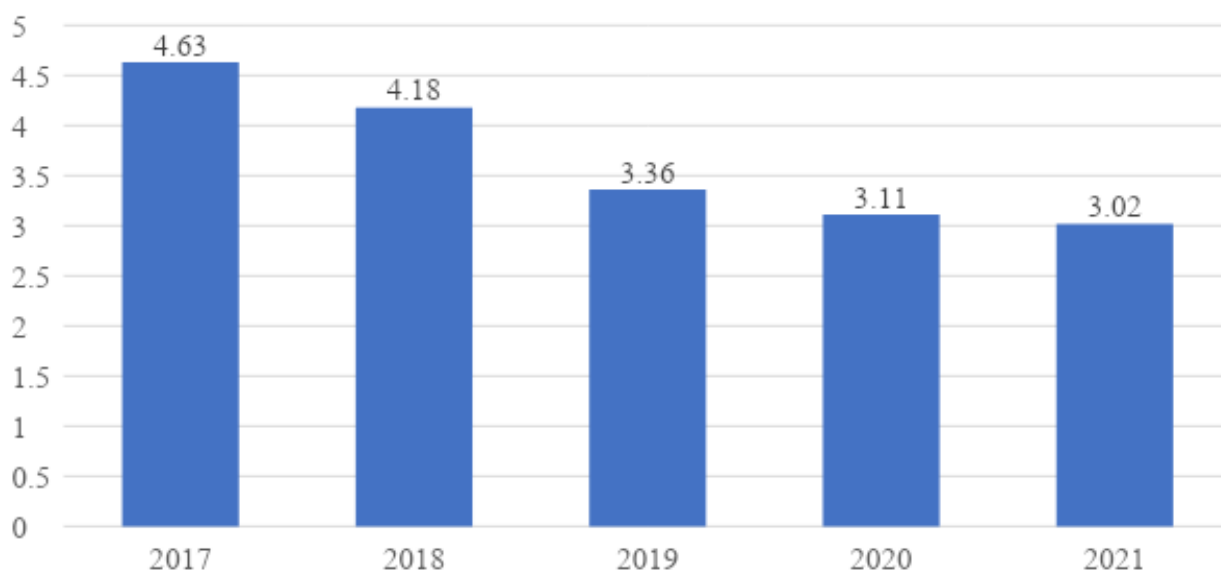

Рис. 2.2. Обсяги реалізації українського виробництва шпалер, млрд. грн.

Джерело: сформовано за даними [30]

Так, обсяги реалізації вітчизняного виробництва шпалер в грошовому виразі демонструють тенденцію до зниження і в 2021 році обсяг склав 3,02 млрд. грн., що на 34,8% (на 1,61 млрд. грн.) менше в порівнянні з 2017 роком.

Динаміка середніх цін на шпалери зазнала коливань протягом досліджуваного періоду (рис.1.3).

Так, середня ціна на шпалери в 2021 році зросла в порівнянні з 2017 роком – на 14,8% або на 10 641 грн/тонну. Найбільшого піку даний показник досяг в 2019 році, де середня ціна на шпалери становила 83 894 грн/тонну.

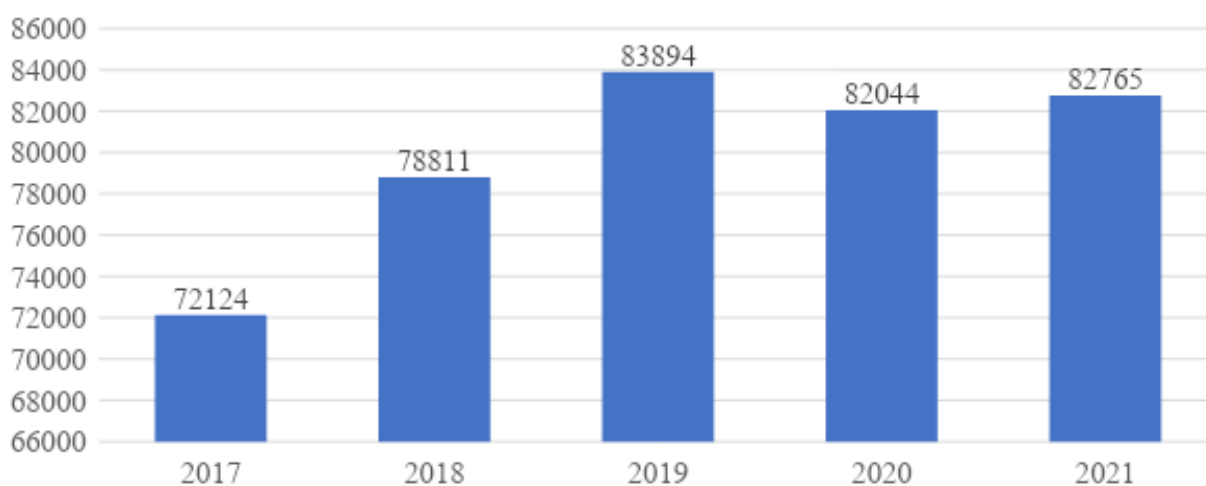

Рис. 2.3. Динаміка середніх цін на шпалери, грн/тонна

Джерело: сформовано за даними [30]

Проаналізуємо географію виробництва шпалер (рис. 2.4).

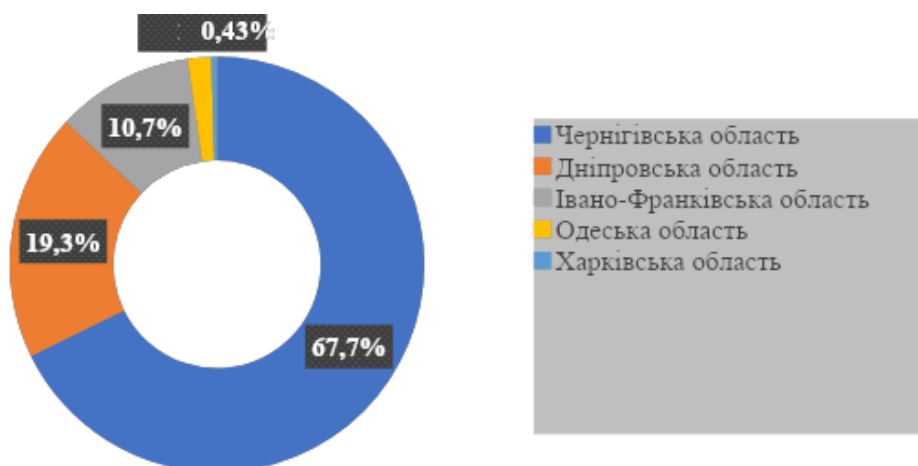

Рис. 2.4. Виробництво шпалер в розрізі регіонів у 2021 р., %

Джерело: сформовано за даними [30]

Так, найпотужніший ринок, що забезпечує виробництво шпалер – це Чернігівська область (67,7% від загального обсягу виробництва).

В Україні понад 15 підприємств займаються виробництвом шпалер, серед яких лідерами у цій галузі є кілька ключових виробників. До них належить АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», розташоване в місті Корюківка, Чернігівська область, ТОВ «Вініл» у місті Дніпро, а також ТОВ «Сінтра», яке знаходиться в місті Калуш, Івано-Франківська область. Ці підприємства відіграють значну роль у виробництві шпалер в Україні, пропонуючи різноманітні продукти на ринку (рис. 2.5).

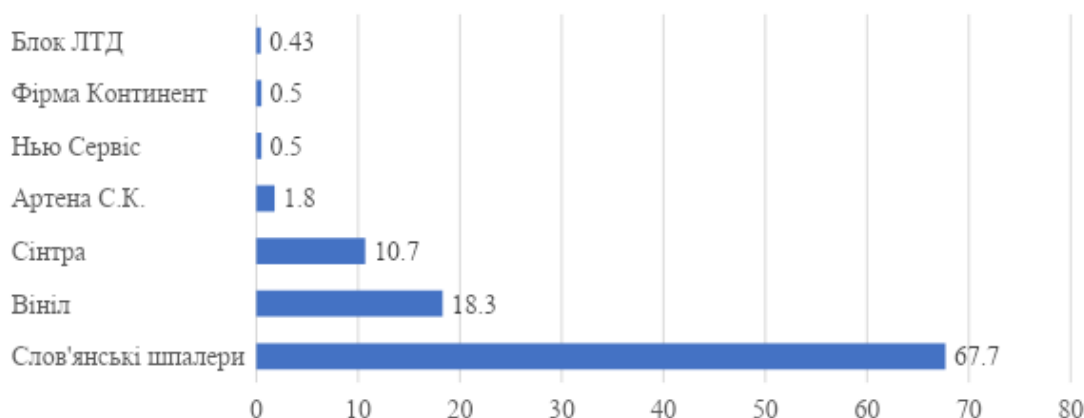

Рис. 2.5. Виробництво шпалер в розрізі основних виробників у 2021 р., %
Джерело: сформовано за даними [30]

В Україні, поряд з провідними виробниками, ефективно працюють такі компанії, як ТОВ «Шпалерна фабрика «Блок ЛТД» у Харкові, ЗАТ «Едем» у Підгородному (Дніпровська область), ТОВ «Версаль» у Дніпрі, ПрАТ «Одеський завод оздоблювальних матеріалів» в Одесі, ТОВ «Крокус» також в Одесі, серед інших.

Щодо зарубіжних виробників, серед українських споживачів шпалери наступних брендів користуються великою популярністю: Rasch,

Marburg, A.S. Creation з Німеччини, Idesco з Бельгії, Casadeco і Grantil з Франції, Graham & Brown з Великобританії та інші [15, с. 42].

Експорт українських шпалер здійснюється переважно в Латвію, Казахстан, Азербайджан, Узбекистан, Молдову, Грузію та інші країни.

Динаміка обсягів експорту шпалер наведена на рис. 2.6.

Отримані дані, свідчать, що обсяги експорту демонструють коливання в динаміці. У 2019 році обсяг експорту шпалер зазнав суттєвого зменшення через запровадження урядом України та інших країн карантинних та обмежувальних заходів, спрямованих на протидію подальшому поширенню пандемії коронавірусу, що привело до закриття кордонів та спаду ділової активності.

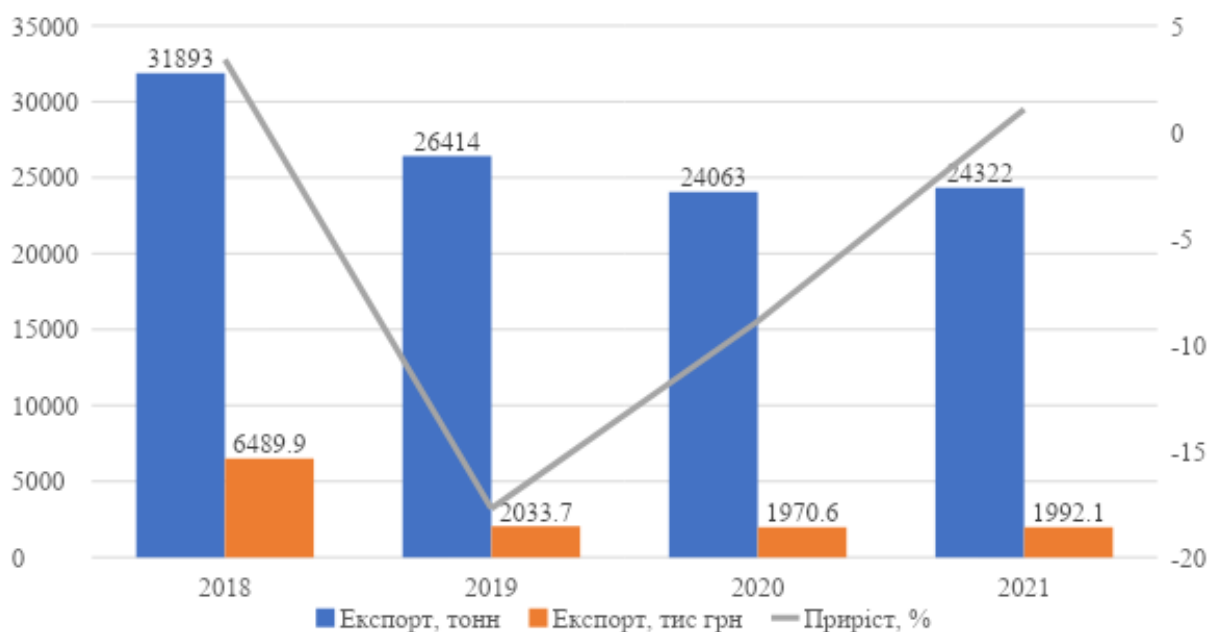

Рис. 2.6. Динаміка експорту українських шпалер за 2018-2021 роки

Джерело: сформовано за даними [30]

На сьогодні АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» – це одне з найбільших підприємств целюлозно-паперової промисловості в Україні, що випускає свою продукцію під торговою маркою «Слов'янські шпалери».

На ринку шпалер, основними конкурентами АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за обсягами продажів і якістю продукції є кілька компаній. Серед них, ЗАТ «ЕДЕМ» (ТМ «Версаль») та ТОВ «ВІНІЛ» (ТМ «Ланіта»), обидва з Дніпропетровська, та ТОВ «Сінтра» з Калуша, всі розташовані в Україні. Хоча шпалери АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» мають більш низькі середні ціни порівняно з продукцією ЗАТ «Едем», вони конкурують із ТОВ «Вініл» та ТОВ «Сінтра» як за якістю, так і за ціною. Важливою конкурентною перевагою АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» є ширший асортимент продукції та гнучкість у переорієнтації виробництва на ті сегменти ринку, які вимагаються в умовах зниження платоспроможності споживачів.

Продукція підприємства АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» користується заслуженим авторитетом на ринках СНД, Прибалтики та інших країн Європи і Азії.

Загальна характеристика підприємства АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» по ключовим параметрам наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна характеристика підприємства АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

Характеристика	Інформація
Повна назва підприємства	Приватне акціонерне товариство «Слов'янські шпалери – КФТП»
Скорочена назва підприємства	АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»
Дата реєстрації підприємства	12.07.1994 р.
Юридична адреса підприємства	15300, Україна, Чернігівська обл., Корюківський район, м. Корюківка, вул. Передзаводська, буд. 4
Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	00278876
Організаційно-правова форма	Приватне акціонерне товариство
Форма власності	Недержавна власність

Джерело: сформовано за даними [29]

Підприємство «Слов'янські шпалери – КФТП» засноване в травні 1946 року постановою Ради Міністрів СРСР на базі зруйнованого, під час

війни, цукрово-рафінадного заводу, а в 1947 році розпочалося будівництво фабрики технічних паперів.

В 1985 році був запущений цех по виробництву шпалер високого друку.

В 1998 році запущена лінія по виробництву вінілових шпалер фірми Stork (Нідерланди).

З 1999 року АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» є безперечним європейським лідером за обсягами виробництва найбільш екологічних паперових шпалер і динамікою оновлення асортименту [29]

«Корюківська фабрика технічних паперів» було створено згідно з директивою Державного комітету України з питань матеріальних ресурсів. Це сталося через перетворення державного підприємства у відкрите акціонерне товариство, відповідно до законодавства України про приватизацію державного майна. Юридична реєстрація ВАТ «Корюківська фабрика технічних паперів» була здійснена на основі рішення представника Президента України в Корюківській районній державній адміністрації Чернігівської області 12 липня 1994 року, з реєстраційним номером 1 048 120 0000 000021.

ВАТ «Корюківська фабрика технічних паперів» є правонаступником державного підприємства «Корюківська фабрика технічних паперів». Процес приватизації повністю завершено. В процесі приватизації 100% акцій, що належали державі продано.

Згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів (протокол від 02.03.2011 №17) ВАТ «Корюківська фабрика технічних паперів» перейменовано в Публічне акціонерне товариство «Слов'янські шпалери – КФТП», далі – ПАТ «Слов'янські шпалери – КФТП».

Згідно з рішенням Загальних зборів акціонерів (протокол від 17.11.2017 №24) ПАТ «Слов'янські шпалери – КФТП» перейменовано в Приватне акціонерне товариство «Слов'янські шпалери – КФТП», далі –

«Товариство». Товариству належить майно, права та обов'язки ВАТ «Корюківська фабрика технічних паперів» (ПАТ «Слов'янські шпалери – КФТП») [39].

Основним видом діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» є КВЕД 17.24 Виробництво шпалер, а також інші, що представлені в табл. 2.2.

Питома вага шпалерної продукції в загальному обсязі виробництва АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» становить 99%. Це означає, що майже весь обсяг випуску продукції підприємством припадає саме на шпалери. Лише 1% займають інші види продукції, які компанія також виробляє в невеликих обсягах (папір, картон тощо).

Водночас, частка АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в загальноукраїнському обсязі виробництва шпалер перевищує 40%.

Таблиця 2.2

Класифікатор економічної діяльності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

КВЕД	Назва
17.24	Виробництво шпалер
02.10	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві
02.20	Лісозаготівлі
02.40	Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві
16.10	Лісопилльне та стругальне виробництво
16.21	Виробництво фанери, дерев'яних плит і панелей, шпону
16.22	Виробництво щитового паркету
16.24	Виробництво дерев'яної тари
17.12	Виробництво паперу та картону
52.10	Складське господарство
52.29	Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

Джерело: сформовано за даними [31]

Класифікатор реалізованої продукції підприємства АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» наведено в табл. 2.3.

АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» випускає шпалери європейського рівня, високої якості. Асортиментний ряд продукції під

торговою маркою «Слов'янські шпалери» є різноманітним та складає близько 4000 найменувань.

Таблиця 2.3

Класифікатор продукції АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

Секція С ПРОДУКЦІЯ ПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ		
Код	Назва	УКТЗЕД
17	Папір і паперові вироби	
17.2	Вироби паперові та картонні	
17.24	Шпалери	
17.24.1	Шпалери	
17.24.11	Шпалери й подібні настінні покриття; папір прозорий для вікон	
17.24.11-00.00	Шпалери й подібні настінні покриття; папір прозорий для вікон	4814 10 00 00 4814 20 00 00 4814 90

Джерело: сформовано за даними [31]

Основні види шпалер, що виробляються на підприємстві: глибокого друку; вінілові; акрилові; дуплексні; флізелінові; шпалери, що миються та гарячого тиснення.

Структура виробництва шпалер АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» у 2021 році зображено на рис. 2.7.

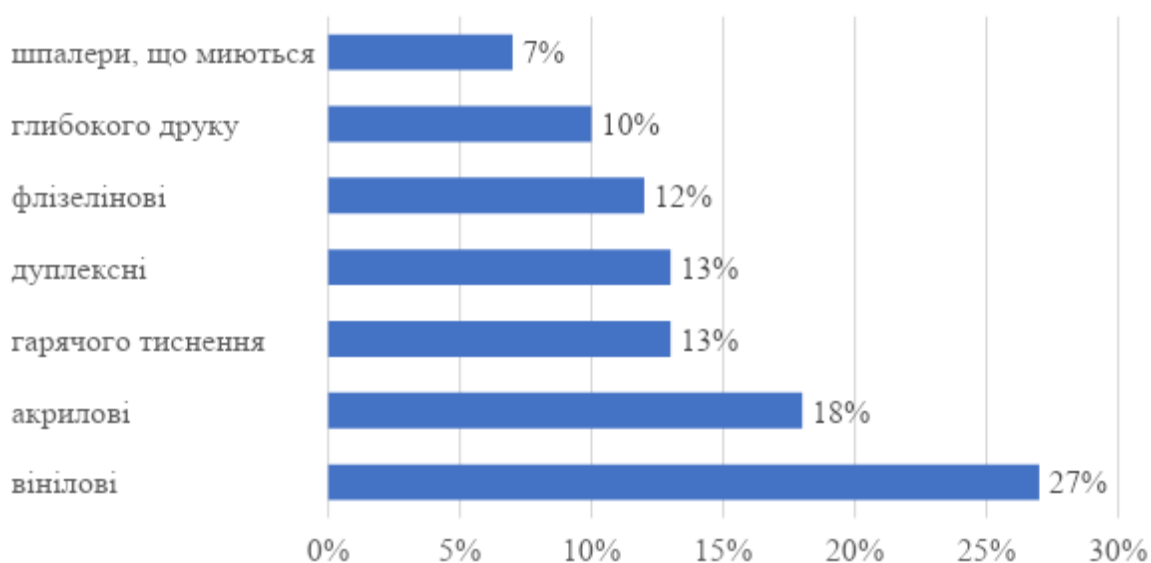

Рис. 2.7. Структура виробництва шпалер підприємства у 2021 році, %

Джерело: сформовано за даними [30]

Згідно рис. 2.7, шпалери на вініловій та акриловій основі займають найбільший обсяг – 27% та 18% відповідно в загальній структурі виробництва.

Нещодавно АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» активізувало виробництво вінілових та флізелінових шпалер, націлюючись на широкий спектр споживачів та одночасно розширюючи свою лінійку високоякісних і дорожчих варіантів шпалер. Завдяки сучасним технологіям, високій якості та цінам, що нижчі за імпорتنі аналоги, продукція підприємства користується значним попитом на ринках України, Казахстану, Польщі, Болгарії, Туреччини та країн Балтії.

Шпалери друкуються на сучасному обладнанні провідних виробників Голландії, Німеччини, Туреччини, зокрема Saueressig, Fisher&Krecker, Olbrich, Stork з використанням імпоротної і вітчизняної сировини [29].

За типом побудови структури, АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» має розгалужену лінійно-функціональну організаційну структуру управління.

Організаційно-виробничу структуру АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» наведено в додатку Б.

Організаційно-виробнича структура підприємства формується наступним чином:

1) Перший рівень – Генеральний директор (покладаються функції і права командування і ухвалення рішень);

2) Другий рівень – Функціональні підрозділи (планування, підготовка і реалізації робіт, отриманих від Генерального директора; управління та контроль за виробничими підрозділами): Директор технічний; Начальник відділу менеджменту якості та лабораторних випробувань; Директор

департаменту дизайну та друкарських форм; Директор з виробництва шпалер; Директор департаменту з реалізації продукції; Начальник відділу забезпечення підприємства; Начальник відділу охорони праці; Начальник господарства складського; Начальник служби з охорони та безпеки; Головний бухгалтер; Директор з персоналу; Директор з економіки; Директор департаменту з аналізу і контролю діяльності підприємства; Секретаріат.

3) Третій рівень – Виробничі підрозділи (підпорядковані відповідному керівникові з функціонального підрозділу, реалізація завдань та звітування перед своїми керівниками).

Всі керівні рівні управління виконують не лише суто управлінські, а й виконавчі функції. В межах управлінської структури формується управлінський процес (передача інформації та прийняття управлінських рішень), між учасниками якого розподілені повноваження та задачі управління, права і відповідальність за їх реалізацію.

Середньооблікова кількість штатних співробітників облікового складу в 2021 році становить 596 осіб, що нижче на 10 осіб у порівнянні з 2020р. (606 осіб). Кількість позаштатних співробітників та співробітників, які працюють на умовах сумісництва становить 10 осіб, а кількість співробітників, які працюють неповний робочий день – 2 особи [13].

Потужності фабрики значно перевищують потреби України в цій продукції. Фабрика являється найбільшим європейським підприємством з випуску шпалер. Її потужності дозволяють випускати близько 70 млн. рулонів на рік.

Підприємство знаходиться серед кращих в Чернігівській області по рівню заробітної плати і культурі виробництва та відіграє значну роль у соціально-економічному розвитку в цілому.

Продукція під торговою маркою «Слов'янські шпалери» щорічно експонується на найбільших європейських виставках. На Українському

конкурсі якості «100 кращих товарів року» торгова марка «Слов'янські шпалери» одержала вищі нагороди.

У 2008 та 2010 роках, за підсумками національного бізнес-рейтингу, АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» визнано як «Лідера галузі».

Протягом 2008, 2009, 2011 та 2012 років, продукція від Корюківської фабрики неодноразово виборювала перемоги у категорії «Виробництво оздоблювальних товарів» на Всеукраїнському конкурсі «Кращий вітчизняний товар року».

Згідно з оцінками Національної експертної комісії «Української бізнес Олімпіади», АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» було відзначено як «Ділова гордість України – 2013». У 2009 році Український національний комітет Міжнародної торгової палати присвоїв підприємству титул «Імпортер року в Україні» [29].

На підприємстві була розроблена та введена в дію сертифікована система управління якістю ISO 9001: 2009, яка охоплює всі аспекти діяльності.

В результаті, на сьогодні АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» стало одним із провідних виробників шпалер у Європі, пропонуючи продукцію, що відповідає європейським стандартам, з імпонуючим асортиментом, дизайном та якістю.

2.2. Оцінка фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

Акціонерне товариство «Слов'янські шпалери — КФТП» (скорочена назва АТ «Слов'янські шпалери — КФТП») створене 12.07.1994 року.

Основні напрямки діяльності компанії включають:

- Виготовлення шпалер;

- Процеси виробництва паперу та картону, а також пов'язані діяльності (зокрема лісництво, заготівля деревини, надання спеціалізованих послуг у цій галузі, роботи в області лісопиляння та обробки деревини, виробництво шпону тощо). Фінансові результати Приватного акціонерного товариства «Слов'янські шпалери - КФТП» значною мірою залежать від обсягу наданих послуг, бази клієнтів та цінової політики. Важливий вплив на роботу компанії має неповна законодавча система та податкова стратегія держави.

Розглядаючи діяльність Приватного акціонерного товариства «Слов'янські шпалери — КФТП», потрібно здійснити аналіз домінантних показників економічного спрямування за 2020-2022 рр., за для того, щоб описати реальний стан речей з питань рівня розвитку товариства.

Оцінка діяльності Приватного акціонерного товариства «Слов'янські шпалери — КФТП» вміщує в себе аналіз його майнового стану, а саме, передбачається проведення динаміки складу, розміщення, структури його активів (майна) і пасивів.

До характеристик майнового стану АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» відносяться:

– у 2022 році порівняно з 2020 роком вартість майна збільшилася на 198507 тис. грн., або на 10,0%, та вказує на нарощення майнового потенціалу товариства. Необоротні активи зменшились на 155316 тис. грн. (22,5%), а оборотні активи збільшилися – на 353823 тис. грн.

Найбільшу питому вагу в структурі майна на кінець 2022 року займають оборотні активи (75,6 %), необоротні активи – 24,4%.

Грошові кошти за 2020 – 2022 рр. скоротились на 59501 тис. грн., це створює умови для зниження рівня платоспроможності підприємства.

Показники майнового стану АТ «Слов'янські шпалери — КФТП» зведено табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка зміни основних показників
АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2019 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	абс. відх., тис. грн	питомої ваги, в.п.	у % до 2019 р.
Майно – всього:	1990362	100,0	2106560	100,0	2188869	100,0	+198507	х	+10,0
1. Необоротні активи	688928	34,6	628502	29,8	533612	24,4	-155316	-10,2	-22,5
1.1. Основні засоби	438593	22,0	378169	18,0	307174	14,0	-131419	-8	-30,0
2. Оборотні активи	1301434	65,4	1478058	70,2	1655257	75,6	+353823	10,2	+27,2
2.1. Оборотні виробничі фонди	214672	10,8	268443	12,7	280714	12,8	+66042	2	+30,8
2.1.1. Виробничі запаси	214341	10,8	266280	12,6	280221	12,8	+65880	2	+30,7
2.2. Фонди обігу	1086417	54,6	1208651	57,4	1374158	62,8	+287741	8,2	+26,5
2.2.1. Готова продукція і товари	256798	12,9	296725	14,1	375350	17,1	+118552	4,2	+46,2
2.2.2. Поточна дебіторська заборгованість	456479	22,9	725304	34,4	685169	31,3	+228690	8,4	+50,1
2.2.3. Гроші кошти і поточні фінансові інвестиції	373140	18,7	186622	8,86	313639	14,3	-59501	-4,4	-15,9
3. Витрати майбутніх	345	0,1	964	0,1	385	0,1	+40	-	-11,6

Джерело: згруповано автором на основі фінансової звітності

Будь-яке підприємство формує свої активи з різних джерел (капіталу), що визначається як його пасиви. Проведемо аналіз пасиву АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020-2022 рр. (табл. 2.5).

Результати аналізу (табл. 2.5) дають можливість ствердно зробити наступні заключення: існують як позитивні, так і негативні тенденції у майновому стані товариства.

Таблиця 2.5

Склад, структура та динаміка пасивів

АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Види пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2019 р.
Джерела формування капіталу – всього:	1990362	100,0	2106560	100,0	2188869	100,0	+198507	x	+10,0
1. Власний капітал	1858632	93,4	1902507	90,3	1908731	87,2	+50099	-6,2	+2,7
2.Зобов'язання	131730	6,6	204053	9,7	279699	12,8	+147969	+6,2	У 1,2 р.б.

Джерело: згруповано автором на основі фінансової звітності

У 2022 році порівняно 2020 роком вартість пасивів збільшилася на 198507 тис. грн. Аналіз пасивів засвідчив, що в структурі пасивів на кінець 2022 року 87,2 % займає власний капітал АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», який збільшився у порівнянні з 2020 роком на 50099 тис. грн. Зміна капіталу відбулася за рахунок збільшення статті «Нерозподілений прибуток» (рис. 2.8).

Критерієм оцінки АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» у короткостроковій перспективі є його здатність своєчасно погашати свої зобов'язання - невраховані в даний час. Ліквідність підприємства за своїм

характером означає ліквідність балансу, яка є залежною від ліквідності активів.

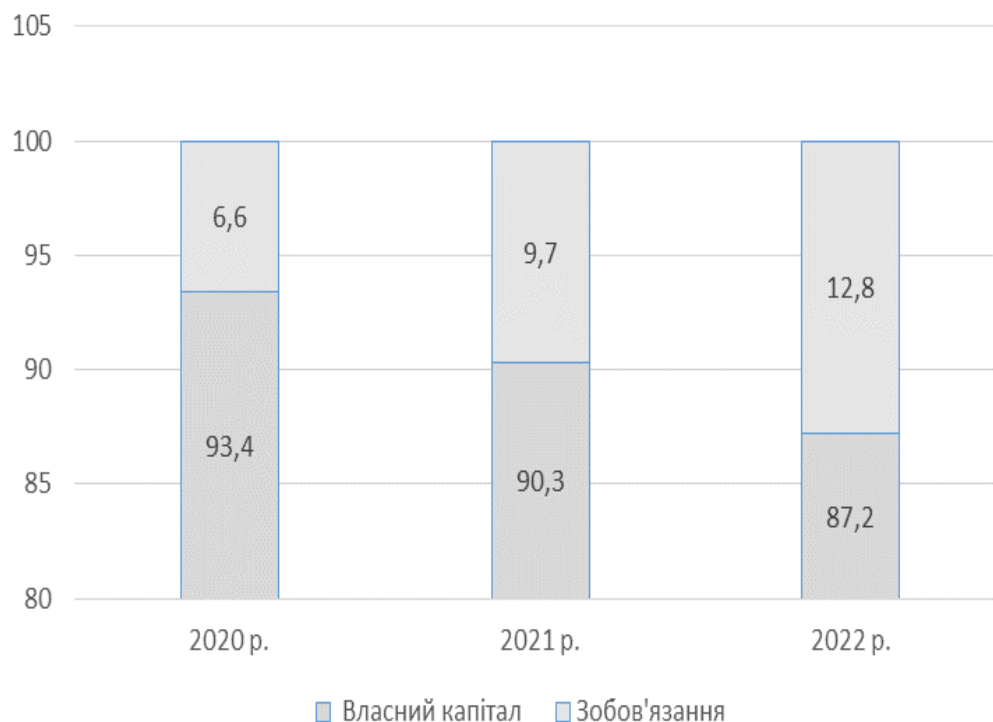

Рис. 2.8. Графічне зображення динаміки структури капіталу АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Джерело: побудовано автором

За для покращення рівня ліквідності та платоспроможності товариства, на постійній основі потрібно проводити аналіз цих показників за для вивчення глибини проблем та поліпшення ситуації, що склалась. Через здійснення таких операцій, можливо уникнути банкрутство.

В умовах економічної кризи, що формує протягом останніх років високий рівень інфляції, планомірне падіння курсу гривні по відношенню до основних світових валют, зниження купівельної спроможності контрагентів, підприємства зобов'язані забезпечувати своє виживання шляхом підтримки на достатньому рівні ліквідності і платоспроможність, тобто підтримувати свою здатність своєчасно здійснювати розрахунки за боргами.

Здійснено аналіз ліквідності балансу АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Ліквідність балансу

АТ «Слов'янські шпалери — КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Група	Вид оборотних активів	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Група	Вид зобов'язань	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів (А-П)	
										2020 р.	2022 р.
A1	Високоліквідні	373140	186622	313639	П1	Найбільш термінові	96697	177751	256186	+276443	+57453
A2	Середньоліквідні	456479	725304	685169	П2	Короткострокові	-	-	-	+456479	+685169
A3	Низьколіквідні	471470	565168	656064	П3	Довгострокові	35033	26302	23513	+436437	+632551
A3	Важколіквідні	689273	629466	533997	П4	Постійні	1858632	1902507	908731	-1169359	1374734
	Всього	1990362	2106560	2188869		Всього	1990362	2106560	2188430	x	x

Джерело: згруповано автором на основі фінансової звітності

В іншому випадку підприємство чекає в недалекому майбутньому банкрутство.

За даними табл. 2.6 у 2022 р. надлишок оборотних активів високоліквідного характеру для покриття зобов'язань термінового спрямування дорівнював 57453 тис. грн. По оборотних активах середньоліквідного характеру виник надлишок платіжних засобів із тенденцією до їх збільшення.

Баланс ПАТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр. є ліквідним абсолютно, оскільки дотримуються умови ліквідності балансу:

$$A1 > П1, A2 > П2, A3 > П3.$$

$$(2.1)$$

Нормальне функціонування товариства тісно пов'язане з формуванням фондів для покриття поточних платежів. Допомогти подолати тимчасові труднощі можуть не тільки готівка, а й ті активи, які можна швидко перетворити на готівку.

Ліквідність часто ототожнюють з платоспроможністю.

Ліквідність показує короткострокову здатність підприємств обслуговувати витрати поточного характеру.

Ліквідність підприємства - це його здатність своєчасно погашати свої зобов'язання - невраховані і не враховані в даний час. Коли він отримує активи і послуги, які трохи пізніше потім оплачує, то фактично виникають зобов'язання, які, однак, швидко погашаються. Ці зобов'язання не можуть бути враховані.

Аналітична обробка ліквідності ПАТ «Слов'янські шпалери - КФТП» за 2020 – 2022 рр. відображена в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники оцінювання ліквідності

АТ «Слов'янські шпалери - КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Показник	Нормативне значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2020 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	3,859	1,050	1,224	-2,635
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	8,580	5,130	3,899	-4,681
Коефіцієнт загальної ліквідності	≥ 1	13,459	8,315	6,461	-6,998

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

За даними табл. 2.7 на кінець 2022 року розрахований коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився до позначки 1,224, тож можна сказати, що така ситуація говорить про погіршення економічного стану товариства.

В порівнянні із нормативним значенням $\geq 0,2$ свідчить про високу грошову платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт швидкої ліквідності склав 3,899, що є позитивним явищем, і підтверджує позитивну динаміку платоспроможності АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр..

Розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» наведено в табл. 2.8.

Провівши аналіз узагальнювальних показників фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020-2022 рр.. можна зробити висновок, що його стан покращився. Воно перебуває у стані абсолютної фінансової стійкості.

Таблиця 2.8

Узагальнюючі показники фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр..

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	2021р	Відхилення (+,-)	2022
				по відношенню до	2020	по відношенню до	2021
Власні оборотні кошти	1169704	1274005	1375119	104301		101114	
Довгострокові зобов'язання	35033	26302	23513	-8731		-2789	
Короткострокові кредити і позики	-	-	-	-		-	
Запаси	471470	565168	656064	93698		90896	
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	1204737	1300307	1398632	95570		98325	
Загальна величина джерел формування запасів	1204737	1300307	1398632	95570		98325	
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування	698234	708837	719055	95570		98325	

запасів					
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	698234	708837	719055	10603	10218
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів	733267	735139	742568	1872	7429
Тип фінансової стійкості	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	Абсолютна фінансова стійкість	X	X

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Визначення необхідного рівня здатності самостійно фінансувати свою діяльність, своєчасно проводити платежі та уміння організовувати рух капіталу так, щоб забезпечити постійне перевищення прибутків над витратами з метою збереження платоспроможності і створення умов для розширення виробництва, є одним із найважливіших економічних проблем, оскільки може призвести до недостатньої фінансової стабільності, крім того, що компанії бракує коштів на розвиток, вона стає неплатоспроможною і банкрутує, але занадто велика стабільність може перешкоджати розвитку, обтяжуючи компанію надлишковими запасами і резерви.

Беручи до уваги показники фінансової стійкості, що розраховані у табл. 2.9, фінансовий стан товариства можна оцінити як нестійкий протягом 2021 року, що аналізується, тож він погіршився.

Показники фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» наведено в табл. 2.9.

Перший зазначений коефіцієнт товариства протягом досліджуваного періоду мав значення 0,140 - в товаристві відбувається оновлення його основних фондів.

Таблиця 2.9

Відносні показники фінансової стійкості
АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020-2022 рр.

Показник	На 1.01.2020 р.	На 1.01.2021 р.	На 1.01.2022 р.
1. Коефіцієнт реальної вартості ОЗ у вартості майна підприємства ($> 0,3$)	0,220	0,180	0,140
2. Коефіцієнт концентрації ВК ($\geq 0,5$)	0,934	0,903	0,872
3. Коефіцієнт фінансової залежності	1,071	1,107	1,147
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу ($< 0,5$)	0,066	0,097	0,128

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Тож, розраховані показники фінансового спрямування наголошують на тому, що відбулося покращення використання майна товариством, що залишилося в його розпорядженні. Мова йде і про капітал. Іншими словами, на короткочасному етапі фінансовий стан товариства не викликає сумнівні щодо його стійкості.

Будь-який бізнес існує для отриманні прибутку, як можливого фінансового результату діяльності підприємства.

Прибуток - це виражений у грошах чистий дохід підприємця від вкладеного капіталу, що характеризує його винагороду за ризик ведення бізнесу, що є різницею між сукупним доходом і загальні витрати в процесі виконання даної діяльності.

Переважну частину прибутку товариство отримує від просування власної продукції та послуг на ринку. Це є основним джерелом формування прибутку компанії. Прибуток утворюється в результаті безпосередньої реалізації виробленої продукції споживачам. Величина прибутку визначається як різниця між загальним доходом, отриманим компанією від реалізації всієї продукції за певний період, та сумарними витратами на виробництво і збут цієї продукції за той самий період.

Загальний обсяг прибутку, який вдається отримати товариству, залежить від дії двох основних груп факторів. По-перше, це фактори, пов'язані з обсягами реалізації продукції та рівнем встановлених цін. Чим більше продукції реалізує компанія і чим вищою є ціна реалізації, тим вищим буде значення загального доходу і, відповідно, сума отриманого прибутку.

По-друге, суттєвий вплив на прибуток має рівень витрат товариства, пов'язаних з виробництвом та збутом продукції. Чим ефективніше компанія контролює ці витрати, чим більше їх рівень відповідає суспільно необхідним, раціональним витратам на виробництво даного виду продукції, тим вищим в результаті буде отриманий прибуток при однакових обсягах реалізації і цінах.

Здійснимо аналіз величини прибутку товариства, який воно отримує від просування продукції АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020-2022 рр. (табл. 2.10).

Аналіз впливу факторів на формування фінансових результатів за видами діяльності підприємства можна провести, використовуючи адитивні факторні моделі. Як вихідну інформацію використаємо дані табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Вихідна інформація для аналізу факторів формування прибутку
АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» за 2020 – 2022 рр.

Показник	Умовне позначення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р. від 2020 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	ЧД	1650721	1650066	872113	-778608
Собівартість реалізованої продукції	С	1141071	428945	712126	-428945
Валовий прибуток (збиток)	ВП	509650	1221121	159987	-349663
Інші операційні доходи	ІОД	209486	131264	231209	+21723

Інші операційні витрати	ІОВ	271179	221473	304917	+33738
Операційний дохід	ОД	335907	59153	12696	-323211
Операційні витрати	ОВ	1524300	1722172	1090626	-433674
Фінансовий результат до оподаткування	ФРДО	335724	57059	10628	-325096
Чистий прибуток (збиток)	ЧФР	272900	48875	6224	-266676

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності

Таким чином, з проведених розрахунків можемо зробити висновок, що на зменшення валового прибутку АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в 2022 р. порівняно з 2019 р. на -349663 тис. грн, вплинули наступні фактори: скорочення чистого доходу від просування продукції (на -778608 тис. грн) та скорочення собівартості виробництва продукції на -428945 тис. грн.

Чинники формування показників фінансових наслідків господарювання товариства аналізують за інформаційним наповненням графі «Відхилення (+,-)» табл. 2.10 через використання адитивних факторних моделей.

1. Модель факторного аналізу валового прибутку (збитку):

$$ВП = ЧД - С.$$

(2.2)

Загальна зміна (+,-) валового прибутку (збитку), тис. грн:

$$\Delta ВП = -349663 \text{ тис. грн}$$

(2.3)

у тому числі за рахунок факторів:

1) чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta ВПЧД = -778608 \text{ тис. грн}$$

(2.4)

2) собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta ВПС = -428945 \text{ тис. грн.}$$

(2.5)

Перевірка розрахунку:

$$\Delta ВП = \Delta ВПЧД + \Delta ВПС;$$

(2.6)

$$\Delta ВП = -349663 \text{ тис. грн.}$$

Тож, можна сказати наступне, що на зниження розміру валового прибутку товариства вплинуло зниження величини чистого доходу від реалізації продукції на -778608 грн. В 2022 році. Зменшення величини обсягу чистого доходу від реалізації продукції можна інтерпретувати через зменшенням обсягів реалізації товарів, робіт та послуг.

2.3. Ідентифікація факторів впливу економічної нестабільності на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

Економічна нестабільність, спричинена низкою зовнішніх та внутрішніх факторів, має суттєвий вплив на фінансову стійкість підприємств, зокрема АТ «Слов'янські шпалери – КФТП». Для ефективного управління фінансовою стійкістю в цих умовах необхідно ідентифікувати ключові фактори впливу та оцінити їх значимість.

Одним з головних зовнішніх факторів економічної нестабільності, що впливає на АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», є повномасштабна війна в Україні, яка почалася в 2022 році. Військові дії призвели до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення споживчого попиту та інших негативних наслідків. Хоча підприємство розташоване в Чернігівській області, яка не зазнала значних руйнувань, проте загальний спад економічної активності в країні не міг не позначитися на його діяльності. Зокрема, через проблеми з доставкою сировини та готової продукції, зниження платоспроможності населення та бізнесу, що призвело до падіння обсягів реалізації шпалер.

Ще одним суттєвим фактором є висока інфляція, яка в умовах війни досягла рекордних значень. За даними Державної служби статистики

України, індекс споживчих цін у 2022 році зріс на 26,6% в порівнянні з попереднім роком. Це призвело до збільшення витрат АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» на сировину, матеріали, енергоносії, заробітну плату тощо. В той же час, можливості підприємства підвищувати ціни на свою продукцію були обмежені зниженням купівельної спроможності споживачів. Як наслідок, рентабельність діяльності знизилась, що негативно вплинуло на фінансову стійкість компанії.

Девальвація національної валюти також є одним з факторів економічної нестабільності, що має значний вплив на АТ «Слов'янські шпалери – КФТП». Оскільки підприємство імпортує значну частину сировини та матеріалів, падіння курсу гривні призвело до збільшення витрат на їх закупівлю. Крім того, це ускладнило обслуговування валютних кредитів та розрахунки з іноземними контрагентами. Водночас, девальвація мала і певний позитивний ефект, підвищивши конкурентоспроможність продукції компанії на зовнішніх ринках. Проте в цілому вплив цього фактору на фінансову стійкість був негативним.

Нестабільність банківської системи та обмеження доступу до кредитних ресурсів також ускладнюють підтримання фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної турбулентності. Через високі ризики банки значно підвищили відсоткові ставки за кредитами та посилили вимоги до позичальників. Це звузило можливості підприємства залучати додаткове фінансування для поповнення обігових коштів та здійснення інвестицій. В результаті, компанія була змушена більше покладатися на власні фінансові ресурси, які в кризових умовах також були обмежені.

Крім зовнішніх, на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» впливають і внутрішні фактори, пов'язані зі специфікою діяльності підприємства. Зокрема, висока частка імпортової сировини та матеріалів у собівартості продукції робить компанію вразливою до

коливань валютних курсів та цін на світових ринках. В умовах економічної нестабільності це створює додаткові ризики та ускладнює планування і контроль витрат.

Значна енергоємність виробництва також є фактором, що впливає на фінансову стійкість підприємства. Зростання тарифів на електроенергію та газ, що відбувалося в останні роки, призвело до збільшення витрат та зниження прибутковості. В умовах обмежених можливостей для підвищення цін на продукцію, це негативно позначилося на фінансових результатах компанії [47, 48, 71, 72, 78, 81, 82, 86, 88].

Ще одним внутрішнім фактором є висока конкуренція на ринку шпалер, як з боку вітчизняних, так і зарубіжних виробників. В умовах падіння попиту та зниження купівельної спроможності населення, АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» стикається з необхідністю шукати шляхи для підвищення ефективності діяльності та оптимізації витрат, щоб зберегти свої ринкові позиції. Це вимагає значних зусиль та ресурсів, що також впливає на фінансову стійкість підприємства.

Для оцінки впливу зазначених факторів на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» доцільно використати кореляційно-регресійний аналіз. Він дозволяє встановити наявність та тісноту зв'язку між показниками фінансової стійкості (коефіцієнти автономії, фінансового левериджу, маневреності власного капіталу тощо) та факторними ознаками (індекс інфляції, курс валют, облікова ставка НБУ, ціни на сировину та енергоносії, обсяги реалізації продукції тощо). На основі отриманих результатів можна визначити, які з факторів мають найбільший вплив на фінансову стійкість підприємства та розробити відповідні заходи щодо мінімізації ризиків.

Загалом, проведений аналіз свідчить, що в умовах економічної нестабільності, спричиненої війною, інфляцією, девальвацією та іншими негативними явищами, фінансова стійкість АТ «Слов'янські шпалери –

КФТП» зазнає значного тиску з боку зовнішніх та внутрішніх факторів. Це вимагає від керівництва підприємства прийняття своєчасних та адекватних управлінських рішень, спрямованих на адаптацію до мінливих умов, оптимізацію структури капіталу та активів, диверсифікацію ризиків та пошук нових можливостей для розвитку. Лише комплексний та системний підхід до управління фінансовою стійкістю дозволить підприємству вистояти в кризових умовах та зберегти потенціал для подальшого зростання.

РОЗДІЛ 3

Розробка напрямів зміцнення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності

3.1. Формування стратегії забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП»

В умовах економічної нестабільності, спричиненої війною, забезпечення фінансової стійкості стає ключовим завданням для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП». Для цього необхідно сформувати ефективну стратегію, яка б враховувала всі ключові виклики та ризики і дозволила підприємству не лише вижити, але й зберегти потенціал для подальшого розвитку.

На думку Шепелюк Н.П., стратегія забезпечення фінансової стійкості підприємства має базуватися на комплексному підході та включати кілька ключових напрямків [43]:

1. Оптимізація структури капіталу та активів. В умовах обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування, АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» має зосередитися на підвищенні ефективності використання наявних ресурсів. Це передбачає зменшення частки позикового капіталу, реалізацію неліквідних активів, скорочення дебіторської заборгованості тощо.

2. Диверсифікація діяльності. Для зниження ризиків та стабілізації фінансових потоків АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» доцільно розширювати асортимент продукції, освоювати нові ринки збуту, розвивати суміжні напрямки бізнесу. Це дозволить компенсувати можливі втрати в одних сегментах за рахунок зростання в інших.

3. Впровадження заходів з підвищення ефективності. В умовах падіння доходів критично важливо оптимізувати витрати, автоматизувати

бізнес-процеси, підвищувати продуктивність праці. Це допоможе зберегти прийнятний рівень рентабельності навіть при зменшенні обсягів реалізації.

4. Управління ризиками. АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» має регулярно проводити аналіз та оцінку ключових ризиків (валютних, інфляційних, військових тощо), розробляти сценарії реагування на них, формувати резерви на покриття потенційних втрат.

5. Співпраця з державою та міжнародними організаціями. В кризових умовах важливо максимально використовувати всі доступні механізми підтримки бізнесу - податкові пільги, дотації, гранти, пільгове кредитування тощо. Це дозволить залучити додаткові ресурси для стабілізації фінансового стану.

Яловий Г.К. та Бакеренко Н.П. зазначають, що при формуванні стратегії забезпечення фінансової стійкості необхідно також враховувати стадію життєвого циклу підприємства [44]. Так, для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», яке знаходиться на стадії зрілості, пріоритетними мають бути заходи з утримання ринкових позицій, підвищення ефективності діяльності, оптимізації структури капіталу. В той же час, на стадії спаду більше уваги слід приділяти скороченню витрат, реалізації непрофільних активів, пошуку нових напрямків бізнесу.

Важливим елементом стратегії забезпечення фінансової стійкості є також формування оптимальної структури капіталу. Як зазначає Ясіновська І.Ф., в умовах економічної нестабільності підприємствам доцільно дотримуватися консервативної політики фінансування, що передбачає переважання власного капіталу над позиковим [45]. Це дозволяє знизити ризики неплатоспроможності та зберегти фінансову незалежність. В той же час, повністю відмовлятися від кредитів теж не варто, адже в кризові часи вони можуть стати важливим джерелом фінансування оборотних коштів та інвестицій. Головне - знайти баланс

між власними та позиковими ресурсами з урахуванням галузевої специфіки, масштабів діяльності, вартості та доступності капіталу.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» оптимальним є співвідношення власного та позикового капіталу на рівні 70:30. Такої структури можна досягти шляхом реінвестування прибутку, залучення нових інвесторів, емісії акцій, реструктуризації боргів тощо. При цьому важливо забезпечити достатній рівень ліквідності та платоспроможності, щоб мати змогу вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Окремої уваги заслуговує питання управління оборотними активами як ключового фактора фінансової стійкості. Як зазначають Яцух О.О та Захарова Н.Ю., в умовах нестабільності підприємствам доцільно проводити політику нормування запасів, оптимізації дебіторської заборгованості, ефективного управління грошовими потоками [46]. Це дозволяє вивільнити додаткові фінансові ресурси, підвищити ліквідність та прибутковість діяльності.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в рамках цього напрямку можна рекомендувати наступні заходи:

- впровадження системи контролю та планування запасів сировини і матеріалів на основі нормативів та прогнозів попиту;
- використання факторингу та інших інструментів фінансування дебіторської заборгованості;
- автоматизація процесів управління грошовими потоками, використання cash pooling для оптимізації руху коштів між підрозділами;
- розробка плану надходжень і витрат з урахуванням сезонних коливань, зміни курсу валют, інфляції тощо.

Реалізація зазначених заходів дозволить АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» підвищити ефективність використання оборотних коштів, забезпечити достатній рівень ліквідності та зміцнити свою фінансову стійкість.

Таким чином, формування стратегії забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності має базуватися на комплексному та системному підході. Він передбачає оптимізацію структури капіталу та активів, диверсифікацію діяльності, підвищення ефективності, управління ризиками та співпрацю з державою. Важливими елементами стратегії є також вибір оптимального співвідношення власних і позикових коштів та ефективне управління оборотними активами. Лише враховуючи всі ці аспекти, підприємство зможе протистояти негативним впливам нестабільності та зберегти фінансову стійкість у довгостроковій перспективі.

3.2. Розробка механізму управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності

Ефективна реалізація стратегії забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності вимагає розробки відповідного механізму управління. Він має включати комплекс методів, інструментів та важелів впливу на фінансові відносини підприємства з метою досягнення його стратегічних цілей.

Як зазначає Абрамова І.М., механізм управління фінансовою стійкістю підприємства складається з кількох ключових елементів [2]:

1. Система інформаційного забезпечення, яка включає збір та аналіз даних про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства, оцінку його фінансового стану, моніторинг ключових показників тощо.

2. Система планування, що передбачає розробку стратегічних та оперативних планів забезпечення фінансової стійкості, бюджетування, прогнозування фінансових результатів.

3. Система організації управління, яка включає формування організаційної структури, розподіл функцій та повноважень між підрозділами та виконавцями, налагодження ефективних комунікацій та координації дій.

4. Система мотивації, спрямована на стимулювання працівників до досягнення поставлених цілей щодо забезпечення фінансової стійкості підприємства.

5. Система контролю, яка дозволяє відстежувати виконання планових завдань, виявляти відхилення та приймати коригуючі управлінські рішення.

Всі ці елементи мають бути взаємопов'язані та працювати як єдиний механізм, забезпечуючи ефективне управління фінансовою стійкістю на всіх рівнях.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» розробка механізму управління фінансовою стійкістю в умовах економічної нестабільності має враховувати специфіку його діяльності та ключові виклики, спричинені війною. На думку автора, такий механізм повинен включати наступні складові:

1. Систему антикризового моніторингу, яка передбачає регулярний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінку фінансового стану за ключовими індикаторами, виявлення потенційних загроз та слабких місць. Це дозволить вчасно ідентифікувати негативні тенденції та розробляти превентивні заходи реагування.

2. Гнучку систему планування, що дозволяє швидко адаптувати стратегічні та оперативні плани до змін ситуації, коригувати бюджети та прогнози з урахуванням нових викликів. В умовах високої невизначеності важливо використовувати сценарний підхід, розробляючи кілька варіантів планів на випадок різного розвитку подій.

3. Децентралізовану систему управління, яка передбачає делегування частини повноважень на рівень окремих підрозділів та бізнес-одиниць. Це дозволить підвищити швидкість та ефективність прийняття рішень, забезпечити безперервність діяльності навіть в умовах порушення комунікацій та координації дій.

4. Систему антикризової мотивації, спрямовану на збереження ключового персоналу, підтримку його лояльності та залученості в умовах кризи. Це може включати як матеріальні (премії, бонуси, соціальні пакети), так і нематеріальні (визнання, можливості для розвитку, участь в управлінні) стимули.

5. Посилену систему контролю, яка дозволяє оперативно відстежувати виконання антикризових заходів, контролювати ключові фінансові показники, виявляти відхилення та оперативно на них реагувати. В умовах нестабільності важливо підвищити частоту та глибину контрольних процедур, автоматизувати збір та обробку даних, використовувати сучасні інформаційні технології.

Крім того, механізм управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» має передбачати використання специфічних методів та інструментів, адаптованих до умов кризи. Серед них можна виділити:

- методи оптимізації витрат (ABC-аналіз, таргет-костинг, кайзен-костинг тощо);
- інструменти підвищення ліквідності (факторинг, облік векселів, овердрафт);
- механізми реструктуризації боргів (пролонгація, конвертація, взаємозаліки);
- інструменти хеджування ризиків (форварди, опціони, свопи) та інші.

Вибір конкретних методів та інструментів має здійснюватися з урахуванням специфіки діяльності підприємства, його фінансового стану, доступності ресурсів та інших факторів.

Важливою складовою механізму управління фінансовою стійкістю є також система внутрішнього контролю. Як зазначають Кузьмін О.Є. та Мельник О.Г., в умовах нестабільності вона має бути особливо ефективною та забезпечувати постійний моніторинг ключових фінансових показників, контроль за виконанням бюджетів та планів, виявлення відхилень та ризиків Кузьмін О.Є. та Мельник О.Г. наголошують, що система внутрішнього контролю має охоплювати всі рівні управління та ключові бізнес-процеси підприємства [21]. Вона повинна базуватися на чіткому розподілі повноважень та відповідальності, ефективних комунікаціях та обміні інформацією, регулярному аудиті та оцінці ризиків. Особливу увагу слід приділяти контролю за грошовими потоками, управлінню дебіторською та кредиторською заборгованістю, моніторингу виконання бюджетів.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в рамках посилення системи внутрішнього контролю можна рекомендувати наступні заходи:

- впровадження автоматизованої системи фінансового контролінгу, яка дозволяє в режимі реального часу відстежувати ключові показники, формувати управлінську звітність, проводити план-фактний аналіз;
- створення спеціального підрозділу внутрішнього аудиту, який забезпечуватиме незалежну оцінку ефективності системи управління ризиками, внутрішнього контролю та корпоративного управління;
- розробка та впровадження комплексної системи управління ризиками, яка включатиме їх ідентифікацію, оцінку, моніторинг та розробку заходів з мінімізації;
- підвищення кваліфікації та обізнаності персоналу щодо процедур внутрішнього контролю, проведення регулярних тренінгів та навчань.

Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність системи внутрішнього контролю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», забезпечити своєчасне виявлення та попередження загроз фінансовій стійкості, прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Окремої уваги заслуговує питання автоматизації та діджиталізації управління фінансовою стійкістю в умовах нестабільності. Як зазначає Докієнко Л.М., використання сучасних інформаційних технологій та програмних продуктів дозволяє підвищити швидкість та якість обробки даних, забезпечити доступ до актуальної інформації в режимі реального часу, спростити комунікації та координацію дій [11]. Це особливо важливо в кризових умовах, коли необхідно приймати швидкі та ефективні рішення на основі достовірних даних.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в контексті діджиталізації управління фінансовою стійкістю доцільно розглянути наступні напрямки:

- впровадження ERP-системи, яка дозволить інтегрувати всі ключові бізнес-процеси (закупівлі, виробництво, продажі, фінанси, логістику тощо) в єдиному інформаційному просторі. Це підвищить прозорість та керованість діяльності, дасть змогу оптимізувати витрати та підвищити ефективність;

- використання хмарних сервісів для зберігання та обробки фінансових даних, що забезпечить надійний захист інформації, доступ до неї з будь-якої точки, економію на ІТ-інфраструктурі;

- автоматизацію процесів бюджетування, управлінського обліку, складання звітності на основі спеціалізованих програмних продуктів;

- впровадження системи електронного документообігу, що дозволить прискорити бізнес-процеси, зменшити паперовий документообіг, підвищити ефективність комунікацій.

Звичайно, діджиталізація управління фінансовою стійкістю вимагає значних інвестицій та організаційних змін. Але в довгостроковій

перспективі це дозволить АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» підвищити якість та обґрунтованість управлінських рішень, забезпечити стійкість та конкурентоспроможність в умовах економічної турбулентності.

Таким чином, розробка механізму управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності має носити комплексний та системний характер. Він повинен включати ефективну систему антикризового моніторингу, гнучке планування, децентралізацію управління, антикризову мотивацію персоналу, посилений контроль. Важливими складовими механізму є використання специфічних методів та інструментів управління фінансами, адаптованих до умов кризи, а також розвиток системи внутрішнього контролю. Окрему увагу слід приділити автоматизації та діджиталізації фінансового менеджменту на основі сучасних інформаційних технологій. Лише за умови комплексного та збалансованого підходу такий механізм дозволить АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» ефективно протидіяти кризовим явищам, забезпечити фінансову стійкість та закласти основи для подальшого розвитку.

3.3. Прогнозування фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності

В умовах високої невизначеності та турбулентності, спричинених війною та економічною кризою, надзвичайно важливим завданням для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» є прогнозування його фінансової стійкості. Воно дозволяє завчасно виявити потенційні загрози та можливості, розробити превентивні заходи реагування, адаптувати стратегію та тактику управління до змін зовнішнього середовища.

Як зазначає Любенко А., прогнозування фінансової стійкості підприємства має базуватися на комплексному аналізі його

ретроспективних даних, поточного фінансового стану та оцінці майбутніх тенденцій розвитку [23]. При цьому необхідно враховувати вплив як внутрішніх (структура капіталу та активів, рентабельність, ліквідність тощо), так і зовнішніх (кон'юнктура ринку, рівень інфляції та валютних курсів, доступність кредитних ресурсів та інше) факторів.

Для прогнозування фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» доцільно використовувати кілька альтернативних методів, що дозволить підвищити точність та обґрунтованість отриманих результатів. Серед найбільш ефективних методів можна виділити:

1. Метод експертних оцінок, який базується на опитуванні групи фахівців щодо майбутнього фінансового стану підприємства та ключових факторів впливу. Цей метод дозволяє врахувати якісні та важко формалізовані аспекти, але має певний рівень суб'єктивності.

2. Метод екстраполяції трендів, який передбачає продовження на майбутнє тенденцій зміни ключових фінансових показників, що склалися в минулому. Він є достатньо простим та наочним, але не враховує можливі якісні зміни факторів впливу.

3. Метод моделювання, який полягає в побудові детермінованих чи стохастичних моделей залежності фінансової стійкості від різноманітних факторів. Цей метод дозволяє врахувати складні взаємозв'язки та оцінити різні сценарії розвитку подій, але вимагає наявності достовірних вхідних даних та відповідного математичного апарату.

4. Метод аналізу чутливості, який дозволяє оцінити вплив зміни окремих факторів на фінансову стійкість підприємства при незмінності інших умов. Він є достатньо простим та зрозумілим, але не враховує можливі синергетичні ефекти та взаємозв'язки між факторами.

Для АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», на думку автора, найбільш доцільним є використання комбінації методів моделювання та аналізу чутливості. Це дозволить побудувати кілька альтернативних сценаріїв

зміни фінансової стійкості залежно від різних варіантів розвитку ситуації та оцінити вплив ключових факторів ризику.

В якості базової моделі для прогнозування можна використати модель Альтмана, яка дозволяє оцінити ймовірність банкрутства підприємства на основі п'яти ключових фінансових коефіцієнтів:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 1,0X_5, \text{ де}$$

X_1 - відношення оборотного капіталу до активів;

X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до активів;

X_3 - відношення операційного прибутку до активів;

X_4 - відношення ринкової вартості акцій до зобов'язань;

X_5 - відношення виручки до активів.

Залежно від отриманого значення Z , ймовірність банкрутства оцінюється як:

- дуже висока при $Z < 1,8$;
- висока при $1,8 < Z < 2,7$;
- можлива при $2,7 < Z < 2,9$;
- дуже низька при $Z > 2,9$.

Для врахування галузевої та національної специфіки модель Альтмана може бути скоригована шляхом зміни вагових коефіцієнтів або додавання нових змінних. Крім того, доцільно розглянути й інші моделі прогнозування ймовірності банкрутства, зокрема модель Таффлера, Ліса, Спрінгейта тощо.

На основі обраної моделі необхідно розробити кілька сценаріїв зміни фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» залежно від різних варіантів розвитку ситуації на ринку, в економіці та всередині підприємства. При цьому слід враховувати як найбільш ймовірні, так і екстремальні (песимістичні та оптимістичні) сценарії. Для кожного зі сценаріїв мають бути спрогнозовані ключові фінансові показники (обсяг

реалізації, витрати, прибуток, грошові потоки тощо) та розраховані коефіцієнти фінансової стійкості.

Наступним кроком є проведення аналізу чутливості фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» до зміни ключових факторів ризику. До таких факторів можуть належати рівень інфляції, валютний курс, ціни на сировину та енергоносії, відсоткові ставки за кредитами, обсяги реалізації продукції тощо. Для кожного фактора необхідно визначити діапазон можливих коливань та оцінити його вплив на результуючі показники фінансової стійкості. Це дозволить виявити найбільш критичні загрози та розробити заходи щодо їх мінімізації.

За результатами прогнозування та аналізу чутливості мають бути розроблені управлінські рішення щодо забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах реалізації різних сценаріїв. Вони можуть включати коригування стратегічних та оперативних планів, оптимізацію структури капіталу та активів, перегляд політики управління ризиками, впровадження антикризових заходів тощо. Важливо, щоб ці рішення носили превентивний характер та дозволяли завчасно адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища.

Окремо слід зауважити, що в умовах високої невизначеності та мінливості традиційні методи прогнозування фінансової стійкості мають певні обмеження. Вони не завжди дозволяють повною мірою врахувати вплив якісних, важко формалізованих факторів, таких як військові та політичні ризики, форс-мажорні обставини, зміни регуляторного середовища тощо. Тому прогнозування має доповнюватися регулярним моніторингом ситуації, експертними оцінками та якісним аналізом. Крім того, отримані прогнози мають регулярно переглядатися та коригуватися з урахуванням нової інформації та змін обставин.

Підсумовуючи, можна зазначити, що прогнозування фінансової стійкості є важливим інструментом антикризового управління АТ

«Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності. Воно дозволяє завчасно виявити потенційні загрози та можливості, розробити альтернативні сценарії розвитку подій, оцінити вплив ключових факторів ризику. Найбільш доцільним є використання комбінації методів моделювання (зокрема, моделей прогнозування ймовірності банкрутства) та аналізу чутливості. Це дозволяє врахувати як кількісні, так і якісні аспекти, розглянути різні варіанти розвитку ситуації, виявити критичні точки та розробити превентивні заходи реагування.

Водночас, важливо розуміти, що жоден, навіть найдосконаліший, метод прогнозування не дає стовідсоткової гарантії точності в умовах невизначеності та високої мінливості зовнішнього середовища. Тому отримані прогнози мають сприйматися не як догма, а як основа для прийняття обґрунтованих управлінських рішень з урахуванням усіх наявних ризиків та обмежень. Вони мають регулярно переглядатися та коригуватися відповідно до змін ситуації, нових викликів та можливостей.

Крім того, ефективне антикризове управління фінансовою стійкістю АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» вимагає не лише якісного прогнозування, але й розробки дієвого механізму реалізації прийнятих рішень. Він має включати чіткий розподіл функцій та відповідальності, налагоджену систему комунікацій та координації дій, ефективні процедури контролю та коригування відхилень. Лише за таких умов підприємство зможе вчасно адаптуватися до мінливих умов, протистояти зовнішнім загрозам, реалізувати можливості розвитку.

Особливої уваги потребує також формування антикризової корпоративної культури та командного духу на підприємстві. В умовах невизначеності та високих ризиків надзвичайно важливими стають такі якості персоналу, як ініціативність, адаптивність, стресостійкість, готовність до змін. Саме злагоджена робота команди однодумців,

об'єднаних спільною метою та цінностями, здатна забезпечити не лише виживання, але й розвиток підприємства в кризових умовах.

Підсумовуючи, можна зазначити, що прогнозування є важливою, але не єдиною складовою забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності. Воно має органічно доповнюватися якісним плануванням, ефективною організацією виконання рішень, постійним моніторингом та контролем, розвитком персоналу та корпоративної культури. Лише за умови системного та комплексного підходу, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства, можливо забезпечити його адаптивність, стійкість та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі. І саме на це мають бути спрямовані зусилля керівництва та всього колективу АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» у ці нелегкі часи випробувань.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства, що забезпечує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі. Вона відображає здатність підприємства ефективно функціонувати та розвиватися, зберігаючи рівновагу своїх активів та пасивів в умовах мінливого внутрішнього та зовнішнього середовища. Фінансова стійкість формується під впливом комплексу факторів, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив, посилювати або компенсувати дію один одного.

2. Оцінка фінансової стійкості є важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства, що дозволяє виявити його слабкі та сильні сторони, визначити резерви підвищення ефективності діяльності. Найбільш поширеними підходами до такої оцінки є коефіцієнтний та агрегатний, які передбачають розрахунок та аналіз відносних та абсолютних показників на основі даних фінансової звітності. Для отримання більш повної та об'єктивної картини доцільно використовувати комплексний підхід, що поєднує кілька альтернативних методик та враховує галузеву специфіку підприємства.

3. Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах економічної нестабільності має свої особливості та вимагає застосування специфічних інструментів. Ключовими напрямками роботи мають стати ефективне управління ризиками, забезпечення достатнього рівня ліквідності, оптимізація структури капіталу, підвищення ефективності діяльності, регулярний моніторинг фінансового стану, диверсифікація бізнесу. При цьому важливо забезпечити гнучкість та адаптивність системи управління, її здатність швидко реагувати на зміни зовнішнього

та внутрішнього середовища.

4. Проведений аналіз фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» показав, що в цілому підприємство має достатній запас міцності та здатне протистояти негативним впливам економічної нестабільності. Про це свідчать високі показники ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності. В той же час, спостерігаються і певні негативні тенденції, зокрема зниження рентабельності, зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування, скорочення чистого грошового потоку. Це вимагає вжиття відповідних заходів щодо стабілізації фінансового стану підприємства.

5. В умовах економічної нестабільності, спричиненої війною, на фінансову стійкість АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» впливає комплекс зовнішніх та внутрішніх факторів. До ключових зовнішніх загроз належать руйнування інфраструктури, порушення ланцюгів постачання, скорочення попиту, інфляція, девальвація гривні, зростання відсоткових ставок тощо. Внутрішні фактори ризику пов'язані з високою імпортозалежністю, енергоємністю виробництва, посиленням конкуренції на ринку. Для оцінки впливу цих факторів на фінансову стійкість доцільно використовувати методи кореляційно-регресійного аналізу, стрес-тестування, GАР-аналізу.

6. Забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності вимагає розробки та реалізації ефективної стратегії, спрямованої на адаптацію до викликів зовнішнього середовища та реалізацію внутрішнього потенціалу розвитку. Ключовими компонентами такої стратегії мають стати оптимізація структури капіталу з орієнтацією на власні джерела фінансування, диверсифікація ринків збуту та асортименту продукції, впровадження ресурсозберігаючих технологій, розвиток експортного потенціалу, участь у державних програмах підтримки бізнесу.

7. Практична реалізація стратегії забезпечення фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» вимагає формування відповідного механізму управління. Він має включати ефективну систему антикризового моніторингу, гнучке планування, децентралізацію управління, посилений внутрішній контроль, автоматизацію обліку та аналізу. Важливими складовими механізму є використання сучасних методів антикризового фінансового менеджменту, зокрема оптимізації грошових потоків, управління робочим капіталом, реструктуризації заборгованості, хеджування ризиків.

8. В умовах високої невизначеності та мінливості зовнішнього середовища особливої ваги набуває прогнозування фінансової стійкості АТ «Слов'янські шпалери – КФТП». Воно дозволяє завчасно виявити потенційні загрози та можливості, розробити альтернативні сценарії розвитку подій, оцінити вплив ключових факторів ризику. Найбільш доцільним є використання комбінації методів моделювання (зокрема, багатофакторних моделей прогнозування ймовірності банкрутства) та аналізу чутливості. Отримані прогнози мають стати основою для розробки превентивних антикризових заходів.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості є комплексним завданням антикризового фінансового менеджменту АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» в умовах економічної нестабільності. Воно вимагає системного підходу, що охоплює всі ключові напрямки діяльності підприємства - від стратегічного планування до оперативного управління фінансами. Лише за умови виваженості прийнятих рішень, їх обґрунтованості та послідовності реалізації можливо нейтралізувати вплив кризових явищ, адаптуватися до нових викликів, закласти основи для подальшого розвитку. І саме на це мають бути спрямовані зусилля керівництва та всього колективу підприємства у нинішній непростий період.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 11.01.2023).
2. Абрамова І.М. Управління запасом фінансової стійкості підприємства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2014. № 2. С. 30-36.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
4. Башнянин Г. І., Лінтур Г.І. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 2. С. 98-101.
5. Безугла Т.В. «Економічна стійкість» та «фінансова стійкість». *Молодий вчений*. 2014. № 3. С. 32-34.
6. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: навчальний курс. Київ: Ніка-Центр, 2014. 656 с.
7. Вольська С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості. *Международный научный журнал. Серия : Экономические Науки*. 2015. №10. Ч.1. С. 178-181.
8. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 256 с.
9. Дергачова В.В. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / В.В. Дергачова, Н.Є. Скоробогатова, Л.М. Шик. К.: НТУУ «КПІ», 2011. 257 с.
10. Деева Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.
11. Докієнко Л.М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. праць*. 2014. Вип. 4 (28). С. 76-90.
12. Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
13. Інформація про емітента АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slav-ovoі.pat.ua/emitents>
14. Калишенко В.О., Москалець К.М. Огляд та узагальнення методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства. *Матеріали VII Міжнародної наукової інтернет-конференції «Простір і час сучасної науки»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://intkonf.org/kalishenko-vo-moskalets-km-oglyad-tauzagalnennyi-metodichnih-pidhodiv-dootsinki-finansovoyi-stiykosti-pidpriem>

15. Карбовська Л.О. Дослідження впливу факторів маркетингового середовища на діяльність промислового підприємства. *Наукові праці МАУП. Серія Економічні науки*. 2019. Вип. 58(2). С. 40-47.

16. Кизим М.О. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія / Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С. Х.: Вид. дім «ІНЖЕК», 2013. 144 с.

17. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2017. №10. С. 914-918.

18. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. К.: Знання, 2000. 378 с.

19. Кравченко М.С. Сутність фінансової стійкості промислового підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2010. №2. С. 61-63.

20. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку. *Фінанси України*. 2005. № 3. С. 138-143.

21. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Нормативно-критеріальне забезпечення діагностики фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2010. №8. С. 105-114.

22. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія. К. : КНЕУ, 2011. 880 с.

23. Любенко А., Шурпенкова Р., Сарахман О. Підвищення фінансової стійкості підприємств за допомогою інструментів фінансового аналізу. *Вісник Тернопільського національного економічного університету. Облік і аудит*. 2020. №4. С. 185-196.

24. Мелень О.В., Кириєнко О.М. Фінансова стійкість підприємства як показник його інвестиційної привабливості. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 231-235.

25. Мішура В.Б., Спіцин В.Є. Економічна сутність, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства. *Научный вестник ДГМА*. 2017. №3 (24Е). С. 121-126.

26. Мних Є.В., Барабаш Н.С. Фінансовий аналіз : [підручник] / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 358 с.

27. Мороз О.О., Шварц М.В. Управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах. *Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. Вінниця, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2017/paper/view/3175>.

28. Нагайчук В.В., Ковальчук Н.Є. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрями її забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Менеджмент та*

підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. № 875. С. 71-76.

29. Офіційний сайт АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://oboi-slav-oboi.com/ua/>

30. Офіційний сайт статистичних даних України / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

31. Офіційний сайт моніторингу реєстраційних даних підприємств України / АТ «Слов'янські шпалери – КФТП» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00278876/

32. Павленко О.П., Семиліт І.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємств: фактори впливу, оцінка та джерела фінансування. *Молодий вчений*. 2016. №7(14). С. 113-115.

33. Павленко О.П., Кожушко Д.В. Теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Економічний простір*. 2021. № 173. С. 76-80.

34. Попадинець Н.М. Ринок целюлозно-паперової промисловості: тенденції, проблеми та напрями розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.8. С. 278-284.

35. Попова С.П., Пилипенко А.В. Методи оцінки та шляхи стабілізації фінансового стану підприємства. *Наукові записки : зб. наук. пр.* – Кіровоград : КНТУ, 2016. Вип.20. С. 25-35.

36. Рябенко Г.М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства. *Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2012. №7. С. 105-108.

37. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник / Г.В. Савицька. 3-є вид., перероб. та доп. К.: Знання, 2007. 668 с.

38. Скоробогатова Н.Є., Гурін Д.В. Конкурентоспроможність українських підприємств целюлозно-паперової промисловості в умовах індустрії. *Ефективна економіка*. 2018. №12. С. 34-39.

39. Статут АТ «Слов'янські шпалери – КФТП», затверджений Загальними зборами акціонерів Товариства №26 від 26.04.2019. 23 с.

40. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 815 с.

41. Філімоненков О.С. Фінанси підприємства: навч. посібник. /К.: Кондор, 2005. 400 с.

42. Чепка В.В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 649-655.

43. Шепелюк Н.П. Управління фінансовою стійкістю підприємства: теоретичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newroute.org.ua/wp-content/uploads/2022/12/%D0%9D%D0%A1%D0%9D-3.pdf>.

44. Яловий Г.К., Бакеренко Н.П. Концептуальні підходи до визначення Фінансової стійкості підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5347/1/47.pdf>.

45. Ясіновська І.Ф. Сучасні підходи до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Європейські перспективи*. 2016. № 2. С. 169-175.

46. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2018. Вип. 29 (68). С. 173-178.

47. Вороненко В. І. Обґрунтування напрямів розвитку сонячної енергетики для України // Енергоефективність та відновлювальна енергетика в Україні: проблеми управління / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2019. – С. 72-85. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80025>

48. Вороненко В.И., Бурлакова И.М.. Эфффекты от использования энергетических природных ресурсов в странах Европейского союза и Украине. *Економіка та держава*. 2018. № 7. С. 61-66. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/70636>

49. Вороненко В.И., Горобченко Д.В. Теоретические модели анализа эколого-экономического развития. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2020. № 157. С. 65-68. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83711>

50. Вороненко В.І., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Визначення індикаторів та рівнів регуляторної ефективності податкових інструментів на національному та світовому рівнях. Проблеми та перспективи забезпечення макроекономічної стабільності : монографія / за ред. С. В. Леонова і М. М. Бричко. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 65-75. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90488>

51. Вороненко В.І., Кубатко О.В., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем. *Агросвіт*. 2022. № 15-16. С. 15-22. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89229>

52. Гриценко П., Коваленко Є., Вороненко В., Смакоуз А., Степаненко Є. Аналіз дефініції «зміни» як економічної категорії. Механізм регулювання економіки, (1 (91), 92-98. URL: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.07>

53. Дяченко, А. В., Карінцева, О. І., Тарасенко, С. В., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Кисильова, К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019- 2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.02> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>

54. Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>

55. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0. : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91525>

56. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми : Університетська книга, 2023. – 702 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>

57. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>

58. Лукаш, О., Дерев'янку, Ю., Васильєва, Т., & Танащук, М. (2022). Формування конкурентного середовища у освітньому просторі: роль освітніх провайдерів. Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98), 31-39. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90532>

59. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>

60. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Дериколенко О. М., Кириленко М. В., Стародуб І. А. Економіка підприємств, територій та макроекономічних систем в умовах цифрових трансформацій: від стабільності й лінійного мислення до антикрихкості та нелінійного, інноваційного мислення // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 67-78. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.06>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87532>

61. Мельник, Л. (2022). Росія – країна, побудована на порушенні божих заповідей: погляд економіста . Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98), 141-150. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.10>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90536>

62. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>

63. Ніколаєв С.О., Вороненко В.І., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Одеволе О.О. Блокчейн як фактор цифрової трансформації економіки України. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». 2021. №2. С. 16-23. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85043>

64. Омеляненко В.А., Литвиненко С.М., Вороненко В.І. Аналіз потенціалу конвергенції біо- та нанотехнологій в космічній галузі (національний та міжнародний аспект). Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омеляненка. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. С. 284-296.

65. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>

66. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>

67. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 2: Кращі практики ЄС для сестейногового розвитку : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91527>

68. Babenko V., Matsenko O., Voronenko V., Nikolaiev S., Kazak D. Economic prospects for cooperation the European Union and Ukraine in the use of blockchain technologies. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism. 2020. № 12. С. 8-17. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83746>

69. Hrytsenko P., Voronenko V., Kovalenko Ye., Kurman T., Omelianenko V. Assessment of the development of innovation activities in the regions: Case of Ukraine. Problems and Perspectives in Management. 2021. 19(4). P. 77-88. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85729> (SCOPUS)

70. Hrytsenko, P.V., Kovalenko, Y.V., Voronenko, V.I., Smakouz, A.M., Stepanenko, Y.S. Analysis of the Definition of “Change” as an Economic Category. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. С. 92-98. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84025>

71. Ji, Z., & Sotnyk, I. (2023). Economic analysis of energy efficiency of China's and India's national economies. Mechanism of an Economic Regulation, (1(99), 11-16. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.02> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91221>

72. Jianming Mu, Goncharenko O. S., Chortok Yu. V., Yaremenko A. H. Peculiarities of Formation of the Region's Logistics Infrastructure on the Basis of Eco-Innovations Within the Framework of Stakeholders' Partnership in the Enterprise-Region-State System // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 4. P. 22-29. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.94.03> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87514>

73. Karintseva O. I., Yevdokymov A. V., Yevdokymova A. V., Kharchenko M. O., Dron V. V. Designing the Information Educational Environment of the Studying Course for the Educational Process Management Using Cloud Services. *Механізм регулювання економіки*. 2020. № 3. С. 87-97. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2020.89.07>

74. Kovalov, B., Karintseva, O., Kharchenko, M., Khymchenko, Y., & Tarasov, V. (2023). Methods of evaluating digitization and digital transformation of business and economy: the experience of OECD and EU countries. *Економіка розвитку систем*, 5(1), 18-25. <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2023-1-3> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91585>

75. Kubatko, O. V., Kubatko, O. V., Sachnenko, T. I., Oluwaseun, O. O. Organization of Business Activities with Account to Environmental and Economic Aspects // *Mechanism of Economic Regulation*. 2021. № 2. P. 76-85. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.08> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85180>

76. Kubatko, O., Merritt, R., Duane, S., & Piven, V. (2023). The impact of the COVID-19 pandemic on global food system resilience. *Mechanism of an Economic Regulation*, (1(99)), 144-148. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.22> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91371>

77. Lukash, O. A., Derev`yanko, Y. M., Kozlov, D. V., Mukorez, A. I. Regional Economic Development in The Context of the COVID-19 Pandemic and the Economic Crisis // *Mechanism of Economic Regulation*. 2021. № 1. P. 99-107. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.08> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84026>

78. Melnyk, L. Hr., Shaulska, L. V., Mazin, Yu. O., Matsenko, O. I., Piven, V. S., Konoplov, V. V. Modern Trends in the Production of Renewable Energy: the Cost Benefit Approach // *Mechanism of Economic Regulation*. 2021. № 1. P. 5-16. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.01> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83761>

79. Melnyk, L., Karintseva, O., Kubatko, O., Derev`yanko, Y., & Matsenko, O. (2022). Restructuring of socio-economic systems as a component of the formation of the digital economy in Ukraine. *Mechanism of an Economic Regulation*, (1-2(95-96)), 7-13. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.01> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89627>

80. Melnyk, L., Kovalov, B., Mykahilov, S., Mykhailov, S., Skrypka, Y., & Starodub, I. (2022). Dynamics of reproduction of economic systems in the transition to digital economy – in the light of synergetic theory of development*. *Mechanism of an Economic Regulation*, (3-4(97-98)), 7-14. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.01> <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90520>

81. Melnyk, L., Matsenko, O., Kalinichenko, L., Holub, A., & Sotnyk, I. (2023). Instruments for ensuring the phase transition of economic systems to management based on Industries 3.0, 4.0, 5.0. Mechanism of an Economic Regulation, (1(99), 34-40. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.99.06>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91226>
82. Nesterenko V., Dolhosheieva O., Kirilieva A., Voronenko V., Hrytsenko P. «Green» vector of the economic development of the country. Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 3. С. 82-90. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87533>
83. Nikulina, M., Sotnyk, I., Derykolenko, O., & Starodub, I. (2022). Unemployment in Ukraine's economy: COVID-19, war and digitalization. Mechanism of an Economic Regulation, (1-2(95-96), 25-32. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.95-96.04>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89630>
84. Omelyanenko V., Pidorychev I., Voronenko V., Andrusiak N., Omelianenko O., Fyliuk H., Matkovskiy P., Kosmidailo I. Information & Analytical Support of Innovation Processes Management Efficiency Estimations at the Regional Level. International Journal of Computer Science and Network Security. 2022. Vol. 22, No. 6. P. 400-407. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89615>
85. Sotnyk I. M., Nahorny M. V., Maslii M. Yu., Nikulina M. P., Yehorov Y. V. Problems of Unemployment in Ukraine Under the COVID-19 Pandemic // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 3. P. 88-96. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.08>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87534>
86. Sotnyk, I. M., Matsenko, O. M., Popov, V. S., Martymianov, A. S. Ensuring the Economic Competitiveness of Small Green Energy Projects // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 1. P. 28-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.03>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84021>
87. Tambovceva, T. T., Melnyk, L. Hr., Dehtyarova, I. B., Nikolaev, S. O. Circular Economy: Tendencies and Development Perspectives // Mechanism of Economic Regulation. 2021. № 2. P. 33-42. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.04>
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85156>
88. Voronenko V., Horobchenko D. Approaches to the Formation of a Theoretical Model for the Analysis of Environmental and Economic Development. Journal of Environmental Management and Tourism. Craiova: ASERS Publishing, 2018. Vol. 9, Issue Number 5(29). P. 1108-1119. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77227>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Алгоритм розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства

[46, с. 177]

Назва показника	Методика розрахунку	Джерело інформації	Нормативне значення
1. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	Відношення вартості зобов'язань по залученим і позиченим коштам до вартості власних коштів	Ф.№1, (р.1595 + р.1695+ р.1700) : р.1495	Коефіцієнт має становити менше 1
2. Коефіцієнт автономії	Відношення вартості власних коштів до валюти балансу	Ф.№1, р.1495 : р.1300 (1900)	Коефіцієнт має становити більше 0,5
3. Коефіцієнт маневреності власних коштів	Відношення вартості власних оборотних коштів до вартості власних коштів	Ф.№1, (р.1195 – р.1695) : р.1495	Коефіцієнт має бути якомога більший
4. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Відношення суми залученого капіталу до валюти балансу	Ф.№1, (р.1595 + р.1695 + р.1700) : р.1900	Коефіцієнт має становити менше 0,5
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Відношення суми довгострокових зобов'язань до вартості довгострокових зобов'язань і власного капіталу	Ф.№1, р.1595 : (р.1595+р.1495)	Коефіцієнт має демонструвати зменшення в динаміці
6. Коефіцієнт фінансового левериджу	Відношення вартості довгострокових зобов'язань до вартості власного капіталу	Ф.№1, р.1595 : р.1495	Коефіцієнт має становити менше 0,5
7. Показник заборгованості кредиторам	Відношення вартості кредиторської заборгованості до загальної вартості активів	Ф.№1, р.1610+р.1615+р.1620+ р.1625+р.1630 : р. 1300	Коефіцієнт має бути якомога менший